

Provincie Utrecht

Ontwerp

Cultuurprogramma

2005 - 2008

‘Cultuur in Uitvoering’

Utrecht, oktober 2004

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Utrecht heeft culturele kracht!	4
1.1 De rol van de provincie	4
1.2 De hoofdaccenten in het cultuurbeleid	5
2. Cultuurbereik	8
2.1 Cultuureducatie	8
2.2 Actieprogramma Cultuurbereik	9
3. Erfgoed	12
3.1 Cultuurhistorische Hoofdstructuur en ruimtelijk beleid	12
3.2 Monumenten en archeologie	15
3.3 Musea	18
3.4 Archieven en regionale geschiedenis	19
3.5 Erfgoedhuis en beheerorganisatie voor onroerend erfgoed	21
4. Kunsten	24
4.1 Amateurkunst	24
4.2 Podiumkunst	25
4.3 Beeldende kunst en vormgeving	27
5. Media	30
5.1 Bibliotheken	30
5.2 Regionale omroep	32
Financieel overzicht	

Inleiding

Voor u ligt het Ontwerp Cultuurprogramma 2005-2008. Op basis van de Verordening Cultuurbeleid stelt de provincie Utrecht iedere vier jaar haar cultuurbeleid vast. Gedeputeerde Staten hebben in haar collegeprogramma Werk in Uitvoering 2003-2007 gekozen voor een concrete en uitvoeringsgerichte aanpak. Die lijn trekt de provincie door in dit Ontwerp Cultuurprogramma met een zakelijke tekst gericht op concrete ambities en resultaten. De teksten over de beleidsterreinen beginnen allemaal met een terugblik op de afgelopen jaren, gevolgd door de ambities voor de periode 2005-2008 met de bijbehorende producten en resultaten en de financiën.

De vorige Cultuurnota bestond nog uit aparte delen voor Kunsten, Erfgoed en Media. In het collegeprogramma Werk in Uitvoering 2003-2007 is bewust gekozen voor een integraal samenhangend cultuurbeleid, zijn aflopende gelden voor vier jaar gecontinueerd en zijn extra middelen ter beschikking gesteld. Het nieuwe Cultuurprogramma is dus één programma dat de disciplines Cultuurbereik, Erfgoed, Kunsten en Media omvat. Eén Programma dat wordt uitgevoerd door één Cultuursector binnen de provinciale Dienst Maatschappij Economie en Cultuur. Integraal beleid betekent ook over de grenzen van de disciplines heen kijken. Samenwerking met andere beleidsterreinen (sociaal, economisch en fysiek) is van groot belang de komende periode.

Ter voorbereiding van dit Programma is een Opmaat geschreven met de uitgangspunten voor het nieuwe cultuurbeleid. De Opmaat is afgestemd op de beleidsbrief 'Meer dan de som' die de Staatssecretaris van Cultuur in november 2003 naar de Tweede Kamer heeft gestuurd ter voorbereiding van de nieuwe Cultuurnota van het Rijk. De Opmaat vormde de basis voor een open gesprek dat wij in het voorjaar van 2004 met alle 33 gemeenten en de culturele partners in het veld hebben gevoerd. De uitkomsten van deze gesprekken hebben bijgedragen aan dit Ontwerp Cultuurprogramma.

In de periode 8 september tot 5 oktober 2004 heeft het Voorontwerp Cultuurprogramma ter inspraak gelegen. De inspraakreacties zijn in het voorliggende Ontwerp Cultuurprogramma verwerkt, dat eind 2004 door Provinciale Staten kan worden vastgesteld.

Hoofdstuk 1 – Utrecht heeft culturele kracht!

In Utrecht liggen twee van de snelst groeiende steden van Nederland: Utrecht en Amersfoort. Utrecht kent ook veel middelgrote en kleine gemeenten. De ruim één miljoen inwoners van de provincie zijn gemiddeld jonger en hoger opgeleid dan in de rest van Nederland. Het aantal allochtonen is hoog. In de regio Utrecht bestaat eenderde van de werkgelegenheid uit banen in de creatieve industrie (kennis, cultuur en nieuwe technologie). De regio is daarmee landelijk nummer één (Nyferrapport).

In grootstedelijke en regionale ontwikkelingen is het zoeken naar sociale samenhang van groot belang. Daarbij speelt cultuur met haar deelterreinen kunsten, erfgoed, media en cultuurbereik een eigen rol. Cultuur is onmisbaar bij het tot stand komen van lokale of regionale identiteit.

Utrecht heeft culturele kracht! Het culturele leven in de provincie Utrecht is rijk en hecht verankerd. Een groot deel van de Utrechtse inwoners participeert als bezoeker, recreant of actief amateur. Cultuur is geen luxe of maatschappelijke franje maar een dagelijkse activiteit van velen; plezierig en nuttig. Cultuur zorgt voor ontroering, ontspanning en ontwikkeling en is van en voor iedereen. Nu al kan het publiek genieten van een enorm veelzijdig aanbod, en de enorme rijkdom aan cultureel erfgoed is een opvallend gegeven. Cultuur levert een onmisbare bijdrage aan de leefbaarheid van de Utrechtse samenleving en de kwaliteit van de ruimte. Cultuur heeft een positieve invloed op het welzijn van de inwoners en de kwaliteit van het maatschappelijk leven en draagt bij aan de sociaal-economische kracht.

De provincie voelt zich dan ook medeverantwoordelijk voor het behoud en de ontwikkeling van het culturele klimaat in Utrecht.

1.1 De rol van de provincie

De vorige Cultuurnotaperiode kenmerkte zich, naast het uitvoeren van structurele en wettelijke taken, vooral door nieuwe ontwikkelingen en voorbereiding van nieuw beleid. Daarbij zijn al vele resultaten bereikt, zoals te lezen is in de volgende hoofdstukken. Nu is het tijd om te oogsten. We willen tot uitvoering en resultaat komen en dat vraagt om nieuwe projecten en nieuwe investeringen.

In algemene zin geldt dat wij komende periode vooral een presterende provincie willen zijn, zichtbaar in de samenleving. Het beleid zal daarom resultaatgericht, projectmatig, integraal en gebiedsgericht zijn. Dit is dan ook een rode draad van dit Programma. Het profiel van de provincie is:

- Initiatiefrijk: wij plegen inzet waar zaken anders niet van de grond komen, gericht op behoeften
- Duidelijk: wij maken bewuste en waar nodig nieuwe keuzes; een heldere prioritering, toegankelijk voor de burger
- Gericht op samenwerking: wij werken flexibel samen met andere overheden (complementair) en spelers in het veld aan het vernieuwen en versterken van de culturele infrastructuur

In beginsel kiezen wij in het cultuurbeleid een voorwaardenscheppende rol. De voorwaardenscheppende rol van de provincie bestaat in essentie uit het bewaken en bevorderen van kwaliteit, versterken en spreiden van infrastructuur en mede zorg dragen voor diversiteit in het culturele leven. Dit betekent dat de provincie kaders stelt en ruimte biedt aan de cultuurmakers en organisaties in het veld. De provincie legt in het algemeen geen zware verplichtende beleidsdoelstellingen op maar wil als ontwikkelingspartner het beleid in samenwerking met gemeenten en veld vormgeven en tot uitvoering brengen. Alleen in bijzondere gevallen neemt de provincie zelf de uitvoering ter hand zoals bij sommige erfgoedprojecten.

Bij deze provinciale rol van ontwikkelingspartner past de traditionele rol als verstrekker van incidentele subsidies zonder duidelijk beleidsdoel steeds minder. Temeer daar er veel particuliere

fondsen zijn die zich op incidentele subsidieverstrekking richten. De huidige incidentele subsidiekredieten worden dan ook de komende periode hervormd. De provinciale rol als uitvoerder van structurele en wettelijke taken wordt gecontinueerd.

1.2 De hoofdaccenten in het cultuurbeleid

Vanuit de hierboven beschreven rol leggen wij de komende periode enkele hoofdaccenten. Zij vormen een rode draad door het Cultuurprogramma. Wij bouwen daarbij voort op de successen uit de afgelopen periode, en betrekken daarin de uitkomsten van de open gesprekken met gemeenten en culturele partners en de wensen en de culturele ambitie van 'het veld'.

1. Versterking steden Amersfoort en Utrecht binnen Convenant Midden Nederland

De twee grote steden Amersfoort en Utrecht vervullen in de provincie een belangrijke culturele rol. Het hoge voorzieningenniveau heeft haar uitstraling in de hele regio. Dat is ook de reden waarom zij samen met de provincie deel uit maken van het Convenant Midden Nederland. Het Convenant Midden Nederland wordt vierjaarlijks afgesloten tussen Rijk, de provincies Utrecht en Flevoland en de steden Almere, Amersfoort en Utrecht. In het Convenant staan afspraken tussen Rijk, provincies en gemeenten over gezamenlijk cultuurbeleid en het gezamenlijk subsidiëren van een aantal grote beeldbepalende instellingen. Tot nu toe zijn de Convenanten uitermate belangrijk geweest voor het cultuurklimaat en voor gezamenlijke afspraken over de belangrijkste projecten en taken in het hele cultuurdomein. Ter voorbereiding van het Convenant 2005-2008 is een cultuurprofiel voor Midden-Nederland gemaakt, 'Jonge Ruimte' genaamd. Daarin staan de afspraken die er onder meer toe moeten leiden dat de grote steden blijvend een magneetfunctie vervullen in de provincies. In dit kader worden ook de vierjaarlijkse, mede door het rijk gesubsidieerde, (podium)kunstinstellingen na een onafhankelijke beoordeling gefinancierd. Het bloeiende Utrechtse kunstklimaat heeft er toe geleid dat meer instellingen dan in de vorige periode landelijk positief beoordeeld zijn. Voor deze groei zijn middelen gereserveerd in het Coalitieakkoord. Het nieuw af te sluiten Convenant 2005-2008 is een belangrijk fundament onder het nieuwe provinciale Cultuurprogramma 2005-2008

Binnen het Convenant Midden Nederland 2005-2008 zijn er twee ontwikkelingen die in het bijzonder de aandacht vragen.

- *Agenda 2010-project Vrede van Utrecht*

Naast de bestaande intensieve structurele samenwerking tussen provincie en stad Utrecht, die onder meer tot uiting komt in RTV Utrecht, Het Huis voor de Amateurkunst en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de belangrijkste podiumkunstinstellingen, is de provincie een bijzondere vorm van meerjarige samenwerking met de stad aangegaan binnen het culturele stimuleringsprogramma Vrede van Utrecht, een Agenda 2010-project.

Aan de basis ligt het Plan van Aanpak project Vrede van Utrecht 1713-2013, waarin de provincie Utrecht besluit 300 jaar Vrede van Utrecht te herdenken in 2013. Deze mijlpaal in de geschiedenis van Europa is aanleiding voor een brede culturele manifestatie in 2013, die wellicht in het kader van Culturele Hoofdstad van Europa kan plaatsvinden en anders op zijn minst tot een overtuigende kandidaatstelling van Utrecht voor het jaar 2018 zal leiden.

Hiertoe hebben provincie en gemeente op 21 april 2004 een Intentieovereenkomst Project Vrede van Utrecht en een convenant tot samenwerking getekend. Doel is om de culturele kracht van de regio Utrecht nationaal en internationaal op de kaart te zetten. Met deze meerjarige benadering van het project Vrede van Utrecht worden jaarlijks extra inspanningen ad € 1.7 mln. geleverd in de vorm van investeringen (in culturele accommodaties, broedplaatsen en cultureel erfgoed) en activiteiten (een jaarlijks breed cultureel programma), waarbij nadrukkelijk het internationale niveau wordt gezocht. Vanuit de sector Cultuur wordt hieraan een bijdrage geleverd van € 100.000 uit de middelen Coalitieakkoord en een bijdrage in de vorm van nader te bepalen (erfgoed) projecten ter grootte van € 100.000.

Met name ten aanzien van de internationale dimensie van het programma zal het Rijk de ontwikkelingen in de komende periode volgen en een gesprek met de Utrechtse partners aangaan

over samenwerkingsmogelijkheden met internationale partners, de mogelijkheden van een gezamenlijke viering van Vrede van Utrecht 2013 in Europees verband e.d.

- *Cultuur Arrangement Amersfoort*

Amersfoort is de tweede grote stad in de provincie Utrecht en groeit snel. In 1980 woonden er zo'n 80.000 mensen, inmiddels ruim 130.000 en in 2015 verwacht Amersfoort 160.000 inwoners. Die snelle groei vraagt om een cultuurbeleid en een culturele infrastructuur die gelijke tred houden met de snelle groei. Amersfoort wil hiermee niet alleen een aantrekkelijke stad blijven voor haar eigen vaak jonge inwoners. De stad versterkt zo ook haar positie als cultureel centrum in de regio, conform de opdracht uit het Stadsperspectief tot 2012 "Versterking van de cultuurtoeristische as". Tot en met 2008 heeft Amersfoort zo'n € 45 miljoen aan investeringen in de cultuursector gereserveerd. In exploitatiesubsidies rekent de gemeente in de periode 2005-2008 met een toename van ruim € 1 miljoen op jaarbasis. De Rijksoverheid en de provincie Utrecht hebben oog voor de culturele ambities van Amersfoort en willen hieraan een bijdrage leveren. Amersfoort is daarom uitgenodigd om deel te nemen aan het Convenant Midden Nederland.

De provincie wil in haar cultuurbeleid voor de periode 2005-2008 op een aantal thema's de culturele dynamiek in Amersfoort versterken en de culturele dwarsverbanden met de regio stimuleren. De beleidsmatige intenties van de provincie zijn samen te brengen onder de noemer *Cultuur Arrangement Amersfoort*. Binnen dit arrangement zien provincie en gemeente zes thema's waarop zij willen komen tot een gezamenlijke aanpak:

1. stimuleren productieklimaat en podiumaanbod Amersfoort,
2. culturele ontwikkeling Jonge Ruimte,
3. impuls cultuureducatie, cultuurhistorie en musea,
4. realisatie Regionaal Historisch Centrum,
5. impuls bibliotheekvernieuwing en
6. stimulering beeldende kunst en vormgeving.

2. Vergroting publieksbereik

We leggen een belangrijk accent op bereik van cultuur in de breedste zin (erfgoed, media, kunsten). Voor een belangrijk deel zal dat verlopen via cultuureducatie en via het Actieprogramma Cultuurbereik (zie hoofdstuk 2). Uiteraard zal de toegankelijkheid van informatie ook worden bevorderd door publicaties en via de provinciale website. U vindt daarop onder meer de Cultuurkaart, de Cultuurhistorische HoofdStructuur (CHS) en gegevens over bijvoorbeeld subsidies, projecten, met diverse links. Ook zal de komende periode gewerkt worden, in overleg met gemeenten als verantwoordelijken voor accommodatiebeleid, aan verbetering van de fysieke toegankelijkheid van cultuuruitingen voor mensen met een handicap.

3. Vernieuwing infrastructuur

Voor het organiseren van bovenlokale ondersteuning en uitvoering in het culturele domein is een aantal instellingen actief: de regionale omroep RTV Utrecht, de Provinciale Bibliotheek Centrale, het Huis voor de Amateurkunst, het Centrum Beeldende Kunst, het Erfgoedhuis en de cultuureducatie-instelling Kunst Centraal. Van deze instellingen is de provincie hoofdfinancier. Deze instellingen dragen in niet geringe mate bij aan de kwaliteits- en deskundigheidsbevordering, spreiding en pluriformiteit van het regionale culturele leven. Samenwerking van deze instellingen met elkaar en met gemeenten en instellingen in de provincie is daarbij van het grootste belang. Het huidige hoge niveau daarvan willen wij waar mogelijk verder uitbouwen of met nieuwe initiatieven aanvullen. Het laatste is vooral het geval bij de reorganisatie van het Erfgoedhuis en de Provinciale Bibliotheek Centrale (zie paragraaf 3.5 en 5.1). Met name binnen het bibliotheekwerk gaat de komende jaren een belangrijk en omvangrijk veranderingsproces gerealiseerd worden. Het is het grootste veranderingsproces in de cultuursector in deze programmaperiode.

Wij sturen bij al deze instellingen op efficiëntie, resultaat en kwaliteit, en bevorderen zo dat deze instellingen met hun eigen verantwoordelijkheid gewaardeerde partners zijn in de Utrechtse samenleving.

4. Programmatische en gebiedsgerichte samenwerking

Het Actieprogramma Cultuurbereik heeft er ook voor gezorgd dat de cultuurbanden met vele gemeenten buiten de twee grote steden zijn aangehaald. Wij vinden de programmatische stimulering van lokaal cultuurbeleid met name in de middelgrote en kleinere gemeenten essentieel en willen daarmee doorgaan. Daarbij gelden als randvoorwaarden dat het cultuurbeleid waar mogelijk gebiedsgericht moet worden aangepakt en dat gemeenten ook zelf investeringen in het lokale culturele klimaat moeten doen om aanspraak te maken op cofinanciering van de provincie.

Het beleid voor de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) wordt geïmplementeerd met een programma van gebiedsgerichte uitvoeringsprojecten. Daarmee krijgt de Rijksnota Belvedere haar provinciale vertaling. Het CHS-programma kent als pijlers: uitvoering van projecten volgens een gebiedsgerichte aanpak en sturing van ruimtelijk beleid. Dat doet de provincie samen met andere partners (Rijk, gemeenten, beheerorganisaties, Erfgoedhuis) en beleidsvelden als recreatie en ruimtelijke ordening.

5. Verbreding raakvlakken met fysieke en economische pijlers

Wij willen ervoor zorgen dat cultuur bijdraagt aan en profiteert van de fysieke en economische beleids pijlers. Wij denken dat er culturele meerwaarde in concrete samenwerking en in gezamenlijke projecten valt te behalen:

- Bij ruimtelijke ordening gaat het zowel om de duurzame inbedding van onroerend en landschappelijk erfgoed (met name de CHS) in ruimtelijke plannen en projecten, als om het verbinden van harde culturele infrastructuur met stedelijke ontwikkeling. Hierbij zal nadrukkelijk de samenwerking gezocht worden met het ruimtelijke ordeningsbeleid van de provincie. Cultuur heeft een belangrijke rol te vervullen bij de ontwikkelingsplanologie. Dit komt onder meer tot uiting in het betrekken van cultuurhistorie bij de uitvoering van het Streekplan en de nieuwe gebiedsgerichte aanpak van het landelijk gebied. Wat betreft de stedelijke culturele infrastructuur gaat het om het benutten van de mogelijkheden van rijksbeleid voor de stedelijke regio's als GSB-3 en ISV-2. Ook wordt meegewerkt vanuit cultuur aan de provinciale Agenda 2010-projecten, met name: bezoekerscentrum Nieuwe Hollandse Waterlinie, Vrede van Utrecht, Hart van de Heuvelrug en de Stichtse Lustwarande;
- Bij de belevingseconomie gaat het om cultuur als sociaal-economische meerwaarde in de zich steeds verder ontwikkelende vrijetijdssamenleving. Hier zal samenwerking gezocht worden op basis van het nieuwe toeristisch-recreatief actieplan van de provincie;
- Bij sociale samenhang gaat het om acties waarbij met name de regionale omroep, cultuureducatie, amateurkunst en kunstzinnige vorming een sociale functie vervullen. Hierbij wordt waar mogelijk verbinding gezocht met het sociaal beleid van de provincie.

Hoofdstuk 2 – Cultuurbereik

De provincie vindt het belangrijk dat zo veel mogelijk inwoners deelnemen aan cultuur, als maker, bezoeker of recreant. Cultuur is immers voor iedereen ongeacht leeftijd, etnische achtergrond of opleiding. De vergroting van het publieksbereik van cultuur is daarom een van de hoofdaccenten in het gehele Cultuurprogramma.

Dit hoofdstuk gaat in op twee specifieke onderdelen in het cultuurbereik. Ten eerste cultuureducatie in het onderwijs. Het onderwijs biedt een uitgelezen mogelijkheid om alle kinderen en jongeren kennis te laten maken met diverse vormen van cultuur, ongeacht hun culturele en sociale achtergrond. Ten tweede het Actieprogramma Cultuurbereik, een vierjarig programma dat wij samen met het Rijk voeren. Het programma heeft als doel om het publieksbereik en de actieve deelname aan kunst en cultuur te vergroten door vernieuwende projecten en samenwerkingsvormen.

2.1 Cultuureducatie

Terugblik

De kunsteducatie in het primair onderwijs heeft al vele jaren een belangrijke plaats in het provinciale beleid. Vanaf eind jaren '90 is daar de kunsteducatie in het voortgezet- en beroepsonderwijs en de erfoededucatie bij gekomen. De uitvoering van het beleid voor met name kunsteducatie ligt bij de provinciale instelling Kunst Centraal. Kunst Centraal is in januari 2002 ontstaan uit een fusie van de drie regionale steunpunten kunstzinnige vorming. De provincie heeft gekozen voor deze fusie van drie organisaties tot één sterke provinciale instelling om versnippering van het cultuureducatiebeleid te voorkomen. Kunst Centraal heeft een bereik in het primair onderwijs van 80% van de scholen in de provincie en in het voortgezet onderwijs van 70%.

Het Erfgoedhuis voert het beleid voor erfoededucatie in de provincie uit (zie paragraaf 3.5). Het Erfgoedhuis heeft een bereik in het primair en voortgezet onderwijs van 60% van de scholen.

Beide instellingen werken samen met lokale instellingen voor cultuureducatie (zoals het Utrechts Centrum voor de Kunsten in Utrecht, Scholen in Kunst/Bureau Kunsteducatie in Amersfoort en Kuvo in Woerden), ondersteunen de scholen door cultuureducatieve activiteiten in hun discipline aan te bieden en door netwerken tussen scholen en culturele instellingen tot stand te brengen.

Ambities

Het doel van het cultuureducatiebeleid van de provincie is het bevorderen van een sterke en structurele positie van cultuureducatie in het onderwijs, zodat alle leerlingen in de provincie in een doorlopende leerlijn kennis kunnen maken en ervaring kunnen opdoen met cultuur. De vraag van scholen staat hierbij centraal.

In de periode 2005-2008 is er extra aandacht voor het primair onderwijs. Scholen hebben vaak losse activiteiten voor cultuureducatie, die niet met elkaar in verband staan. De cultuureducatieactiviteiten zijn bovendien niet vastgelegd in het onderwijsprogramma van de scholen. Wij gaan scholen voor het primair onderwijs stimuleren en ondersteunen bij het ontwikkelen van hun visie op cultuureducatie. De uitvoering van deze doelstelling ligt bij Kunst Centraal en het Erfgoedhuis. In 2008 moet het beleid resulteren in een hoog percentage scholen dat een cultuureducatiebeleid heeft. Daartoe zijn in 2004 bestuurlijke afspraken gemaakt tussen Rijk, IPO en VNG. Het Rijk stelt in 2005 en 2006 extra middelen ter beschikking voor de cultuureducatie in het primair onderwijs.

In deze bestuurlijke afspraken van Rijk, IPO en VNG is opgenomen dat alle provincies gemeenten met minder dan 90.000 inwoners gaan stimuleren hun cultuureducatiebeleid (verder) te ontwikkelen. In 2005 zal de provincie Utrecht in overleg met gemeenten een plan ontwikkelen waarbij het streven is om naast de stimulering van het gemeentelijke cultuureducatiebeleid ook de samenhang tussen het provinciaal en gemeentelijk beleid uit te werken.

De lijn die is ingezet met de versterking van de cultuureducatie in het voortgezet- en beroepsonderwijs wordt voortgezet. Door de invoering van de basisvorming, het studiehuis en het vak Culturele Kunstzinnige Vorming (CKV) heeft het voortgezet onderwijs blijvende behoefte aan informatievoorziening en ondersteuning bij de vakinhoudelijke invulling van de cultuureducatie. De cultuureducatie in het voortgezet onderwijs blijft de komende jaren gestimuleerd en gefinancierd worden vanuit het Actieprogramma Cultuurbereik (zie paragraaf 2.2).

Wij continueren de subsidie aan de twee instellingen die het cultuureducatiebeleid uitvoeren. Kunst Centraal ondersteunt alle onderwijsvormen voor de kunsteducatie en het Erfgoedhuis voor de erfgoededucatie. Beide instellingen maken samenwerkingsafspraken en continueren de ontwikkeling van educatief materiaal op hun terrein samen met culturele instellingen. Bovendien blijven ze een intermediaire rol vervullen tussen culturele instellingen en scholen om netwerken tot stand te brengen. Kunst Centraal en het Erfgoedhuis zullen in de komende periode meer nadruk leggen op het ondersteunen van scholen bij het formuleren van een cultuureducatiebeleid en het verankeren daarvan in het schoolplan. Wij willen concrete afspraken maken met Kunst Centraal en het Erfgoedhuis over hun taken en prestaties op dit het gebied. Op deze wijze willen wij de budgetsubsidierelatie met beide organisaties verstevigen.

Producten en resultaten

- Prestatieafspraken met Kunst Centraal en Erfgoedhuis, waaronder het percentage scholen voor primair onderwijs dat het cultuureducatiebeleid in het schoolplan heeft vastgelegd: in 2005: 20 %; in 2006: 40 %; in 2007: 60 % en in 2008: 80%
- Afspraken tussen Kunst Centraal en het Erfgoedhuis over de samenwerking en afstemming tussen beide organisaties vanaf 2005
- Voorstel voor structurele financiering van de cultuureducatie in voortgezet- en beroepsonderwijs na 2008
- Plan ontwikkelen in overleg met gemeenten waarbij het streven is om naast de stimulering van het gemeentelijke cultuureducatiebeleid ook de samenhang tussen het provinciale en gemeentelijke beleid uit te werken vanaf 2005

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Kunst Centraal	1.551	1.501	1.501	1.501
Erfgoededucatie	136	136	136	136
idem, in structureel subsidie Erfgoedhuis (zie 3.5)	78	78	78	78
Stimulering primair onderwijs	82	123		
	1.769	1.760	1.637	1.637
Dekking:				
(Structurele) provinciale middelen	1.687	1.637	1.637	1.637
Rijksbijdrage Stimulering primair onderwijs	82	123		
	1.769	1.760	1.637	1.637

2.2 Actieprogramma Cultuurbereik

Terugblik

Het Actieprogramma Cultuurbereik is een vierjarig programma dat het Rijk samen met 12 provincies en 30 grote gemeenten voert. In de provincie Utrecht zijn het de gemeenten Utrecht en Amersfoort die samen met het Rijk een Actieprogramma voeren. Het programma richt zich op het vergroten van het cultuurbereik. Het Rijk heeft het programma geïnitieerd en financiert voor 50% mee onder de voorwaarde van 'matching'.

De eerste periode (2001-2004) is zo succesvol verlopen dat IPO, VNG en het Rijk zijn overeengekomen het programma met vier jaren te verlengen.

De provincie Utrecht heeft in de periode 2001-2004 sterk ingezet op samenwerking met gemeenten en culturele instellingen. Met name in de middelgrote en kleinere gemeenten zijn tal van initiatieven opgebloeid. Voorbeelden zijn de MonumentenNacht in Amerongen, De Bilt, Bunnik, Maarssen, Oudewater, Rhenen, De Ronde Venen, IJsselstein en Zeist, de samenwerkingsprojecten van museum en theater in Wijk bij Duurstede en Nieuwegein, de Campingateliers op vijf campings op de Utrechtse Heuvelrug, het project Schering en Inslag waarmee de gemeente Zeist verschillende culturen met elkaar wil verbinden en de roadshows van en voor amateur-kunstenaars. De afgelopen jaren zijn 43 projecten gerealiseerd en er is samenwerking met 22 gemeenten tot stand gekomen. De samenwerking heeft geresulteerd in een vernieuwender en gevarieerder cultuuraanbod in de provincie Utrecht.

Ambities

De algemene doelstelling van het Actieprogramma is en blijft, dat zo veel mogelijk inwoners van de provincie deelnemen aan cultuur, als actieve participant of als bezoeker en recreant.

De provincie heeft, gezien dit doel en het succes van de voorgaande periode, bij het Rijk een aanvraag voor de bijdrage van Rijksmiddelen aan het Actieprogramma ingediend. Daarin worden op hoofdlijnen de volgende keuzes gemaakt voor de periode 2005-2008:

- Het stimuleren van het lokale cultuurbeleid dat is gericht op cultuurbereik. De provincie zal daarbij nauwe samenwerking zoeken met gemeenten en culturele instellingen. De voorkeur gaat uit naar een gebiedsgerichte vorm van samenwerking, zoals bijvoorbeeld Uit in Utrecht-punten. Dit bouwt voort op de vier pilots cultuurpunten die de provincie via het Actieprogramma Cultuurbereik 2001-2004 heeft uitgevoerd. Het onderzoek naar de evaluatie van de vier pilots en de haalbaarheid voor een vervolg middels Uit in Utrecht-punten wordt binnenkort afgerond;
- Samenwerken met gemeente Utrecht in een pilot 'Bereik en Diversiteit'. Stad en provincie Utrecht hebben in het vorige Actieprogramma Cultuurbereik afzonderlijk van elkaar ingezet op het stimuleren van cultuurbereik in het algemeen en culturele diversiteit in het bijzonder. De pilot heeft het doel dit beleid te verankeren en op elkaar af te stemmen;
- Het bevorderen van culturele diversiteit in het aanbod en het bereik van het culturele erfgoed;
- Het continueren van de cultuureducatie in het voortgezet- en beroepsonderwijs. De cultuureducatie in het primair onderwijs valt onder het cultuureducatiebeleid (zie paragraaf 2.1)
- Openstaan voor bijzondere initiatiefvoorstellen van derden die niet onder de bovenstaande vier keuzes vallen, maar wel aantoonbaar bijdragen aan de landelijke doelstelling dat zoveel mogelijk inwoners van de provincie deelnemen aan cultuur.

Eind 2004 is er een uitgewerkt Actieprogramma Cultuurbereik 2005-2008, waarin deze hoofdlijnen zijn uitgewerkt in producten en activiteiten.

Producten en resultaten

- Een nieuw Actieprogramma 2005-2008 met uitgewerkte hoofdlijnen en met als doel zoveel mogelijk inwoners van de provincie te laten deelnemen aan cultuur
- Samenwerking met gemeenten in het Actieprogramma Cultuurbereik:
2005: 15 gemeenten, 2006: 20 gemeenten, 2007: 25 gemeenten, 2008: 30 gemeenten
- Het opzetten van circa zeven Uit in Utrecht-punten verspreid over de provincie
- Prestatieafspraken met de instelling die de pilot 'Bereik en Diversiteit' gaat uitvoeren over het aantal culturele instellingen en initiatieven dat gebruik maakt van hun producten in 2005-2008
- Prestatieafspraken met Kunst Centraal en het Erfgoedhuis over het percentage scholen in het voortgezet onderwijs dat deelneemt aan cultuureducatie in 2005-2008

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Samenwerking gemeenten en culturele instellingen	620	620	620	620
Pilot bereik en diversiteit	50	50	50	50
Erfgoed en culturele diversiteit	50	50	50	50
Cultuureducatie in voortgezet onderwijs	350	350	350	350
Bijzondere initiatieven	100	100	100	100
Uitvoeringskosten	30	30	30	30
	1.200	1.200	1.200	1.200
Dekking:				
Coalitie-akkoord	600	600	600	
Verlenging middelen Coalitie-akkoord tot 2008				600
Rijksbijdrage Actieprogramma Cultuurbereik	600	600	600	600
	1.200	1.200	1.200	1.200

Hoofdstuk 3 – Erfgoed

Utrecht is het Cultuurhistorisch Hart van Nederland. De provincie kent een rijke schakering aan historische binnensteden, jongere bouwkunst, maar ook aan bijzondere historische landschappen zoals de Vechtstreek, de Stichtse Lustwarande en de open agrarische gebieden in westelijk Utrecht en Eemland. Diverse verdedigingslijnes, zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Grebbelinie zijn zichtbaar in het landschap. Deze rijkdom en variatie wordt een steeds belangrijker kapitaal. Ze draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de provincie als woonomgeving en versterkt het economisch klimaat.

Er tekenen zich de laatste jaren enkele trends af die wij de komende periode willen versterken:

- Door de roep om ruimtelijke kwaliteit en een aantrekkelijke woon- en werkomgeving levert cultureel erfgoed een steeds belangrijker bijdrage in de inrichting van de ruimtelijke omgeving: het erfgoed als bron van inspiratie en sturing bij de stedelijke en landschappelijke ontwikkeling;
- Er wordt in toenemende mate gewerkt volgens een gebiedsgerichte en integrale aanpak: samenwerking is hierbij een sleutelbegrip;
- Het erfgoed is er niet meer alleen voor ingewijden en gaat niet meer alleen over topstukken, maar is van iedereen en overal. Daarbij komt naast de beleving van het erfgoed steeds meer nadruk op ‘pret (leisure) en consumptie’ en daarmee op koppeling met recreatie, culturele uitingen, toegankelijkheid en bereikbaarheid;
- In de benadering van cultureel erfgoed verschuift de focus van het losse object naar het complex of het ensemble, het landschap, de geschiedenis, en naar ‘het verhaal erachter’.

Het erfgoedbeleid omvat (archeologische) monumenten, landschappelijk erfgoed, musea, archieven en geschiedenis. Centrale doelstelling van het erfgoedbeleid is het ‘behoud door ontwikkeling’ van cultuurhistorische waarden. Nevendoel is het versterken van cultuurhistorische identiteit. Behoud door ontwikkeling willen wij realiseren binnen de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS), zoals beschreven is in de notitie ‘Niet van Gisteren’ en de begin 2005 te verschijnen eindpublicatie ‘Cultuurhistorische Atlas van Utrecht’. Wij streven ernaar dat cultuurhistorische waarden voor iedereen fysiek toegankelijk en herkenbaar zijn, in het landschap en in musea en archieven. Ook werken wij aan het vergroten van de publieke betrokkenheid bij het erfgoed.

De gedeelde richting is: een sterke en herkenbare rol van de provincie, accent op en prioriteit aan grote projecten en thema's, samenwerking met andere overheden en partners in het veld, minder versnippering en minder afzonderlijke geldstromen.

3.1 Cultuurhistorische Hoofdstructuur en ruimtelijk beleid

Terugblik

In 2000 is met de cd-rom ‘Cultuurhistorische elementen in de provincie Utrecht’ een mijlpaal bereikt in de beschikbaarstelling van gegevens over de vele duizenden cultuurhistorisch waardevolle objecten die onze provincie rijk is. Mede op basis hiervan werd in 2003 de nota ‘Niet van Gisteren; Cultuurhistorische Hoofdstructuur en Beleidsvisie’ (CHS) voorlopig vastgesteld. Met de CHS is voor het eerst op hoofdlijnen een gebiedsgericht inzicht verkregen in cultuurhistorisch waardevolle bovenlokale structuren en daarmee samenhangende objecten. Bovendien is een ontwikkelingsgerichte aanpak geformuleerd voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. In het gebied Langbroekerwetering-Heuvelrug is een pilot uitgevoerd wat betreft uitvoeringsmogelijkheden. Daarnaast heeft de CHS een belangrijke plaats gekregen in het nieuwe provinciale Streekplan Utrecht 2005-2015. Begin 2005 zal de CHS met een uitgebreide publicatie (‘Cultuurhistorische Atlas provincie Utrecht’) definitief worden vastgesteld.

Ambities

Het in de CHS geformuleerde doel voor cultureel erfgoed is: het veiligstellen en versterken van samenhangende cultuurhistorisch waardevolle structuren en objecten in hun context, door vroegtijdige sturing in ruimtelijke plannen, door inspirerende uitvoeringsprojecten en door draagvlakvergroting. Met de CHS hebben wij een basis gelegd voor een nieuwe koers: culturele planologie als kans om ons erfgoed in te zetten voor de verbetering van de eigen identiteit en de ruimtelijke kwaliteit. Deze ambitie zien wij ook bij het Rijk met de Nota Belvedere (1999) en het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV-2).

Op het terrein van het cultureel erfgoed staan de komende jaren grote uitdagingen voor de deur. Wij willen onze ambities realiseren via een *Uitvoeringsprogramma CHS* langs de volgende twee lijnen: door een gebiedsgerichte aanpak en door sturing van ruimtelijke ontwikkelingen.

1. Gebiedsgerichte aanpak

het veiligstellen en versterken van waardevolle structuren vergt een gebiedsgerichte aanpak. Bij gebiedsgericht werken is samenwerking met andere partijen en beleidsvelden een vereiste. Wij gaan onze inzet en middelen concentreren op de grote, gemeentegrens-overstijgende structuren en gebieden uit de CHS. De komende jaren willen wij resultaten boeken in vier belangrijke structuren en gebieden:

- *Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)*: het grootste deel van de NHW, het nationale erfgoedproject uit de nota Belvedere, ligt binnen de provinciegrenzen. Wij zullen ons inspannen om de ruimtelijke structuur en de inundatievelden veilig te stellen op basis van de ruimtelijke visie *Panorama Krayenhoff 2004*, die door de verschillende betrokken overheidslagen is onderschreven. In het bijzonder gaan wij ons richten op twee zogeheten projectenvelopen: Vechtstreek-Zuid en Rijnauwen-Vechten. In 2005 wordt hiervoor een gebiedsprogramma opgesteld voor concrete herstel- en inrichtingsprojecten, restauraties van forten en gebiedsgerichte maatregelen. Op basis hiervan wordt een start met de uitvoering gemaakt, onder meer met projecten voor de forten Spion, Nieuwersluis, Hinderdam en Vechten, met de verbetering van de zichtbaarheid van de hoofdverdedigingslijn en met de uitwerking van waterbergingsmogelijkheden. Fort Vechten wordt aangepakt in het kader van het Agenda 2010-project Nieuwe Hollandse Waterlinie. Wij streven ernaar beide andere enveloppes, Linieland en Kraag van Utrecht, door te adresseren aan betrokken lokale overheden. Binnen het projectgebied Linieland bij Schalkwijk gaan wij ons speciaal inspannen voor het behoud en herstel van fort Honswijk;
- *Utrechtse Heuvelrug*: de Utrechtse Heuvelrug wordt als eerste gebiedsgericht project met ontwikkelingspartners aangepakt. Wij stellen een plan op dat zich richt op buitenplaatsen, met name op het herstel van laanstructuren, historische doorzichten en uitzichtpunten. Daarbij wordt gezocht naar combinaties met het archeologische landschap, voor onder meer het herstel van grafheuvels. De uitwerking wordt in samenwerking met terreinbeherende organisaties opgezet. Een directe lijn wordt gelegd met het Agenda 2010-project Stichtse Lustwarande.

Daarnaast richten wij ons op verdere ontwikkeling van:

- *Limes*: het Utrechtse deel van de noordgrens van het Romeinse Rijk. De Limes gaan wij de komende jaren letterlijk en figuurlijk 'op de kaart zetten'. In 2005 wordt onderzoek afgerond naar de ligging van de Limes-weg in het Kromme Rijngebied. In 2005 komen ook de resultaten beschikbaar van een provinciale Limes-ontwerpwedstrijd. Vanaf 2005 willen we de weg op een aantal locaties markeren of recreatief ontsluiten, waardoor de Limes als 'kralensnoer' beleefbaar wordt. Bij het castellum Vechten gaan we de kruising van de Limes met de NHW in 2006 accentueren; in 2005 komen daar al informatiepanelen. Wij werken nauw samen met de 'Limes-gemeenten', ook om de Limes te behouden en goed te betrekken bij ruimtelijke ingrepen;
- *Grebbeleinie*: de Grebbeleinie wordt in 2004 in acht cultuur-recreatieve deelprojecten beleefbaar en toegankelijk gemaakt. Vervolgens willen wij de Grebbeleinie ook ruimtelijk veiligstellen en ontwikkelen. In 2005 worden een integrale ruimtelijke visie en een plan van aanpak opgesteld. We leggen daarin een relatie met nieuwe landgoederen, bedrijfsterreinen, infrastructuurele doorsnijdingen, ecologie e.d. Vanaf 2006 start de uitvoering van het plan van aanpak. Het gaat dan om daadwerkelijk herstel en reconstructie van aardwerken, dijken, grachten e.d. en om opdrachten voor bijvoorbeeld kunstwerken. Samen met de liniegemeenten worden planologische beschermingsmogelijkheden onderzocht, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een

bestemmingsplan voor de linie. Realisatie zal (mede) plaatsvinden gekoppeld aan de uitvoering van de Reconstructie Gelderse Vallei. Samenwerking zal worden gezocht met de Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei. De mogelijkheden van derde geldstromen worden daarbij onderzocht.

2. Sturing van ruimtelijke ontwikkelingen

De belangrijkste opgave is te zorgen dat erfgoed vroegtijdig betrokken wordt bij ruimtelijke ontwikkelingen en blijvend meestuurt aan planvorming en -uitvoering. Met de in het Streekplan Utrecht 2005-2015 verankerde CHS hebben wij daarvoor een richtinggevend instrument in handen. Kansen voor het erfgoed zien wij vooral in de belangrijke rol die de provincie krijgt bij de komende accentverlegging van toetsings- naar ontwikkelingsplanologie (in het kader van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening). Hier kan de provincie met behulp van het erfgoed een bijdrage leveren aan ruimtelijke kwaliteit.

Het gaat om ontwikkeling van instrumenten voor de sturing of beïnvloeding van ruimtelijk beleid. Dat doen wij door strategische projecten uit te voeren die een tijdige en pro-actieve bijdrage leveren aan ingrijpende ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. In aanvulling daarop willen wij gemeenten, waterschappen en terreinbeheerders met subsidies stimuleren om de CHS te betrekken bij uitvoering van hun eigen plannen en beleid. Wij richten ons daarbij vooral op de topgebieden ('veilig stellen'), de waardevolle gebieden ('eisen stellen') en gebieden waarin sprake is van komende grootschalige transformaties.

Dat betekent dat de komende periode de volgende acties worden uitgevoerd:

- *Strategische verkenningen*: Wij gaan jaarlijks 2 à 3 cultuurhistorische verkenningen uitvoeren voor gebieden met een grote ruimtelijke dynamiek, dan wel voor bijzondere thema's. Hiermee leveren wij een tijdige en pro-actieve bijdrage in de ruimtelijke inrichting. Voorbeeld is het lopende onderzoek naar de mogelijkheden voor nieuwe functies en inrichtingen van militaire kampementen rond Soesterberg en de Leusderhei, waarbij het erfgoed bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit bij de omvorming van die gebieden tot natuur of bebouwd gebied. Voor de komende jaren willen wij bijvoorbeeld nieuwe woningbouw- en bedrijfslocaties (Rijnenburg), nieuwe recreatie- en natuurontwikkelingsgebieden (Utrecht-West) en waterbergingsgebieden verkennen. Ook de ontwikkeling van nieuwe buitenplaatsen en transformaties van boerderijlinten krijgen onze speciale aandacht. Er zijn tevens verkenningen nodig voor de 'Malta-gerelateerde' aanwijzing van *attentiegebieden* (zie paragraaf 3.2), die erop gericht is om gemeenten hun bestemmingsplan te laten aanpassen bij dreigende aantasting van archeologische terreinen;
- *Stimuleringssubsidies*: gemeenten, waterschappen en terreinbeheerders willen wij met subsidies stimuleren om (samen met ons) de CHS tot uitvoering te brengen. We denken aan subsidies voor (voorbeeld)projecten, gebiedsanalyses (zogenaamde cultuurhistorische effectrapportages of CHER's), ontwerpstudies en workshops. Daaraan zullen ook rijkssubsidies Belvedere een bijdrage leveren. De bestaande provinciale subsidieregeling zal worden aangevuld met deze ruimtelijke ontwikkelingsdoelen (zie paragraaf 3.2);
- *Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit (culturele planologie)*: wij werken aan de verdere verbinding en integratie van erfgoed met de beleidsvelden ruimtelijke ordening en architectuur, natuur en landschap, recreatie en toerisme en stedelijke vernieuwing. Versterking van ruimtelijke kwaliteit door inbreng van het culturele aspect, inclusief ook beeldende kunst in de openbare ruimte (zie par. 4.3) staat daarbij centraal. Bij de zogenaamde 'culturele planologie' gaat het ons om interdisciplinaire samenwerking én om het betrekken van burgers bij de inrichting van hun omgeving. Wij gaan met de betrokken beleidsvelden onderzoeken op welke manier wij verder structuur kunnen gaan geven aan deze samenwerking. Wij vinden het tevens belangrijk dat culturele planologie in het gemeentelijk beleid wordt opgenomen. Met het toetsen van ruimtelijke plannen alleen, hoe belangrijk ook, komen wij er niet. In dit verband zal een herbezinning op onze toetsende rol plaatsvinden in het kader van de nieuwe Handleiding Bestemmingsplannen;
- *Gegevensbeheer*: voor een pro-actieve benadering is brede beschikbaarheid van gegevens van cruciaal belang. Dit betekent: verspreiden van de eindnota CHS (Cultuurhistorische Atlas), opzetten van een internetversie van de CHS, onderzoek naar actualisering en uitbouw van het bestand, samen met gemeenten en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

bevorderen dat adequate basisinformatie beschikbaar is over archeologische waarden en verwachtingen, uitgeven van de Archeologische Kroniek.

Producten en resultaten

- NHW: Gebiedsprogramma NHW in 2005 en uitvoering projectenveloppen vanaf 2006
- Utrechtse Heuvelrug: plan van aanpak en afspraken over samenwerking met terreinbeherende organisaties in 2005
- Limes: in 2005 uitslag van ontwerpwedstrijd, onderzoek naar Limes-weg in Kromme Rijngebied, realisatie van wachttorens in Leidsche Rijn; vanaf 2005 jaarlijks minimaal een uitvoeringsproject voor recreatieve ontsluiting, visualisatie, ruimtelijke inrichting of markering van de Limes; in 2006 uitvoering inrichtingsproject castellum Fectio
- Grebbelinie: afronding uitvoering acht cultuur-recreatieve deelprojecten Grebbelinie in 2005; integrale ruimtelijke visie en een plan van aanpak Grebbelinie in 2005; uitvoeringsprojecten herstel en reconstructie Grebbelinie en onderzoek naar planologische beschermingsmogelijkheden vanaf 2006
- Onderzoek naar opzetten van een samenwerkingsstructuur voor stimuleren van ruimtelijke kwaliteit vanuit het culturele aspect (culturele planologie)
- In 2005 herbezinning op de provinciale rol in ruimtelijke advisering in het kader van de nieuwe Handleiding Bestemmingsplannen in 2005
- Twee of drie strategische verkenningen per jaar in gebieden met grote ruimtelijke dynamiek
- Stimuleringssubsidies voor uitvoering CHS
- Gegevensbeheer: eindnota CHS (Cultuurhistorische Atlas) in 2005; internetversie van de CHS in 2005; onderzoek naar actualisering en uitbouw van het CHS-bestand in 2005; Archeologische Kroniek (tweejaarlijks)

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
1. Gebiedsgerichte aanpak, incl. Utrechtse Heuvelrug	200	200	200	200
Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)	pm			
Limes	33	33	33	33
Grebbelinie	pm			
2. Sturing ruimtelijke ontwikkeling, incl. Strategische verkenningen (wo. attentiegebieden), Stimuleringssubsidies en Culturele planologie	200	200	200	200
Gegevensbeheer	30	30	30	30
	463	463	463	463
Dekking:				
Structurele provinciale middelen	63	63	63	63
Stimuleringsfonds	pm			
Stelpost nieuw beleid 2005	400	400	400	
Verlenging middelen Stelpost nieuw beleid 2005				400
	463	463	463	463

3.2 Monumenten en archeologie

Terugblik

De provinciale bemoeienis met subsidiëring van restauraties van gebouwde monumenten is in 2004 sterk gewijzigd. In 2004 is mede dankzij een provinciale storting van € 1.5 miljoen het Cultuurfonds Monumenten Utrecht (CMU) tot stand gekomen voor de financiering van restauraties van gemeentelijke monumenten. De provincie levert daarin bovendien een jaarlijkse financiële bijdrage van € 150.000. Door wijziging van de toekenningsystematiek van Rijkssubsidies (fiscalisering) heeft de provincie vanaf 2005 geen rol meer bij verdeling van Rijkssubsidiebudgetten.

In de provincie zijn ruim 4000 rijksmonumenten en 5000 gemeentelijke monumenten. De provincie heeft zich ingezet om de restauratieachterstand versneld te verkleinen, onder meer door voorfinanciering van restauraties van rijksmonumenten. Jaarlijks stelde de provincie een bedrag van in totaal ca. € 700.000 beschikbaar voor behoud, beheer en restauratie van monumenten

In de afgelopen periode zijn, met het oog op implementatie van het Verdrag van Malta, stappen gedaan om de archeologische monumentenzorg binnen de provincie te versterken. De provincie beschikt nu over een eigen depotruimte. Er is verder in versterkte mate ingezet op het beoordelen van gemeentelijke plannen en het ondersteunen van gemeenten bij hun rol als bevoegd gezag bij archeologische procedures. Mede daardoor is de positie van het cultureel erfgoed in ruimtelijke plannen op lokaal niveau versterkt. Er zijn ruim 900 bekende archeologische monumenten in de provincie, waarvan 139 wettelijk beschermd.

De provincie heeft met ingang van 2004 met de Monumentenwacht Utrecht concrete, kwantitatieve afspraken gemaakt over de jaarlijkse te leveren prestaties, op basis van de meerjarenbegroting 2003-2006. In 2006 zal de inspanningsverplichting geëvalueerd worden (zie ook paragraaf 3.5).

Ambities

De zorg voor individuele monumenten, zowel bouwkundige als archeologische of historisch-geografische objecten of lijnelementen blijft, binnen de kaders van de CHS, een pijler van het beleid. Uitgangspunt is dat de rol van de provincie aanvullend is op de (wettelijke) taken van het Rijk en gemeenten. Wij willen bovendien provinciale accenten leggen die aansluiten bij ons bredere cultuurbeleid.

De komende periode werken wij aan de volgende prioriteiten.

- *Nieuwe regeling subsidies behoud en beheer:* wij willen de beschikbare provinciale subsidiebudgetten voor behoud en beheer van objecten (€ 273.000 van het zogenaamde Monumentenkrediet) niet meer alleen voor gebouwde monumenten (met name molens) inzetten, maar erfgoedbreed (dat wil zeggen voor alle monumenten). Dus ook voor bijvoorbeeld restauratie van grafheuvels of van historische kerkepaden, laanstructuren of kades. Wij kiezen hiervoor omdat voor de archeologische en historisch-geografische objecten geen specifieke subsidieregeling op Rijksniveau bestaat. Om versnippering van de middelen te voorkomen willen wij ze gericht inzetten voor een beperkt aantal objecten, gekoppeld aan het uitvoeringsprogramma voor de CHS. De subsidieregeling wordt daarnaast verbreed met de stimuleringsubsidies CHS (zie paragraaf 3.1). De huidige verordening monumenten en archeologie wordt hiervoor aangepast. De jaarlijkse bijdrage aan de voorfinanciering van restauraties van rijksmonumenten wordt beëindigd. De uit aflossing terugvloeiende gelden worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve en komen dan opnieuw beschikbaar voor voorfinanciering;
- *Impuls behoud en beheer:*
  - Beheer en onderhoud van objecten zoals kastelen, landgoederen en molens vraagt om een afzonderlijk organisatiestructuur. Er komt een aparte beheerstichting. Voor deze nieuwe organisatie is een provinciale bijdrage voorzien (zie paragraaf 3.5). De provincie onderkent het belang van de activiteiten van de Monumentenwacht Utrecht en wil deze activiteiten blijven ondersteunen;
  - Binnen de gebiedsgerichte projecten schakelen wij de Stichting Landschapsbeheer Utrecht en de Archeologische Monumentenwacht in bij taken van beheer, onderhoud, inspectie en visualisering van belangwekkende historisch-geografische en archeologische objecten en structuren;
  - Een (eenmalige) impuls wordt gegeven aan het behoud en beheer van molens, die in Utrecht in de problemen zijn geraakt, en aan behoud én inrichting van grote bijzondere objecten zoals de steenfabriek de Bosscherwaarden;
  - De afgelopen jaren hebben de rijksoverheid, de provinciale overheden en de onderwijsinstellingen zich samen ingezet voor de realisering van een landelijk netwerk voor Restauratie Opleidings Projecten (ROP's). Doel is het organiseren van praktijkopleidingsplaatsen op restauratiewerken voor iedereen die een bouwopleiding volgt en die zich wil bekwamen in het restauratievak. Met de opzet van het ROP-Utrecht is per jaar een bedrag gemoeid van € 140.000 voor alle partijen gezamenlijk. Wij willen de totstandkoming

van een ROP-Utrecht financieel mede-ondersteunen en werken hiervoor een dekkingsvoorstel uit.

• *Wettelijk taken provincie:*

- De provincie heeft wettelijke advies- en uitvoeringstaken op het gebied van erfgoed op grond van onder meer de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Monumentenwet. Deze taken blijven een wezenlijk onderdeel van het monumentenbeleid. Bij de reguliere advisering over objectplannen betrekken wij nadrukkelijk de ruimtelijke context. Wij richten onze toetsing primair op plannen in de CHS en/of gebieden waar zich in de komende jaren transformaties voordoen. Voor de archeologie toetsen wij daarnaast aan de Archeologische Monumentenkaart en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden;
- Naar verwachting zal de Kamer in 2004 instemmen met het voorstel *Wet op de Archeologische Monumentenzorg* ('Malta'). Direct daarna zullen wij de consequenties daarvan in een beleidsnotitie uitwerken. Daarin wordt invulling gegeven aan onze nieuwe wettelijke taken en bevoegdheden met betrekking tot het depot en de aanwijzing van *attentiegebieden* (zie paragraaf 3.1). Ook willen wij actief bevorderen dat amateur-archeologen een zinvolle inbreng in het nieuwe stelsel van archeologische monumentenzorg kunnen hebben. In haar rol als bevoegd gezag kan de provincie te maken krijgen met extra kosten voor archeologisch onderzoek. Wij willen daarvoor te zijner tijd middelen reserveren, afhankelijk van de voorstellen van het Rijk.
- *Ondersteuning gemeenten:* het is van belang dat monumenten een volwaardige positie krijgen in de afweging van belangen, óók op lokaal niveau. Bij veel kleinere gemeenten ontbreekt hiervoor echter de expertise. Gemeenten krijgen bij invoering van de Archeologiewet (Malta) bovendien nieuwe taken. Veel gemeenten zijn daar nog onvoldoende op voorbereid. Wij willen gemeenten ondersteunen bij het uitvoeren van hun eigen wettelijke taken (WRO, Monumentenwet), bij het opstellen van gemeentelijke archeologische verwachtingskaarten en bij het aanstellen van een regionaal archeoloog (die gemeentelijke taken kan oppakken). Verder willen wij gemeenten stimuleren om behoud van het erfgoed lokaal te verankeren en om een eigen archeologiebeleid te ontwikkelen. De ondersteunende taken brengen wij onder in het nieuwe Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie (zie par. 3.5);
- *Archeologisch Depot:* op basis van afspraken met het rijk heeft de provincie enkele jaren geleden de depot-taak voor bodemvondsten op zich genomen. In de nieuwe Archeologiewet wordt deze taak wettelijk verankerd. De huidige tijdelijke depotruimte voldoet niet aan de te stellen bewaarcondities. De archeologische vondsten brengen wij voor einde 2006 onder in een nieuw depot. In 2005 zal op bescheiden schaal een start worden gemaakt met het organiseren en faciliteren van publieksgerichte activiteiten en activiteiten voor amateur-archeologen vanuit het archeologische depot. Mogelijke samenwerking hierbij met het Erfgoedhuis zal worden verkend.

Producten en resultaten

- Nieuwe verordening monumenten en archeologie in 2005 gericht op zowel bouwkundige als archeologische of historisch-geografische monumenten of lijnelementen en structuren
- Programmatische afspraken over behoud en beheer van historisch-geografische en archeologische objecten met Landschapsbeheer Utrecht en de Archeologische Monumentenwacht in 2006
- Bijdragen voor behoud en beheer van molens en de steenfabriek de Bosscherwaarden met ingang van 2005
- Getoetste ruimtelijke plannen op grond van wettelijke taak
- Beleidsnotitie Malta, na goedkeuring Archeologiewet door Kamer
- Plan van aanpak voor ondersteuning gemeenten in relatie tot vernieuwd Erfgoedhuis en Steunpunt in 2005
- Nieuw depot met bescheiden faciliteiten voor publiek en voor amateurarcheologen voor einde 2006

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Bijdrage Cultuurfonds Monumenten Utrecht (CMU)	150	150	150	150
Subsidies behoud en beheer	273	273	273	273
Storting reserve voorfinanciering	-	-	-	-
Subsidies archeologie	26	26	26	26
Impuls beheer en behoud: molens	4.000			
Impuls beheer en behoud: steenfabriek Bosscherwaarden	pm			
Implementatie Malta	45	pm	pm	pm
Statisch archeologisch depot	53	53	53	53
Archeologisch Informatie Centrum (AIC)	-	-	-	-
	4.547	502	502	502
Dekking:				
(Structurele) provinciale middelen	547	502	502	502
Bestuurslastenvergoeding Malta	pm	pm	pm	pm
Stimuleringsfonds	4.000 + pm			
Coalitie-akkoord	-	-	-	-
Verlenging middelen Coalitie-akkoord tot 2008				
	4.547	502	502	502

3.3 Musea

Terugblik

De provincie heeft in de afgelopen jaren zowel direct als indirect bijgedragen aan het museale aanbod en de kwaliteitsverhoging daarvan. Tal van projectsubsidies gingen naar met name de middelgrote en kleinere musea voor verbeteringen in de staat van hun collectie en hun vaste presentaties. Daarnaast werd het museumconsulentschap, ondergebracht bij het Erfgoedhuis, gesubsidieerd. Deze ondersteunings- en adviesfunctie voorziet in een reële behoefte van de circa 45 musea. Succesvolle grote projecten van het Erfgoedhuis waaraan alle of de meerderheid van de musea deelnamen, waren: afronding, landelijke doorvoering en bewerking voor internet van MUSIP (inventarisatie van alle museumcollecties in Nederland, een Utrechts initiatief); algehele digitalisering van collectiebestanden, met beschrijving van en documentatie over de voorwerpen; inschrijving van musea als Erkend Museum in het landelijke museumregister (certificering).

De vaste jaarlijkse subsidiëring voor de instandhouding van de kasteelmusea Slot Zuylen en Kasteel Amerongen werd voortgezet.

Tenslotte bekostigde de provincie het eerste van een reeks gratis museumweekeinden, als extra impuls voor publieksbereik en sluitstuk van het museumbeleid 1999-2004.

Ambities

Het provinciale museumbeleid wordt de komende jaren meer gericht op het stimuleren van verbeteringen en vernieuwingen, op kwaliteitsverhoging en modernisering. De provincie gaat het huidige beleid in de breedte, bestemd voor alle musea, loslaten. In plaats daarvan kiezen wij voor verdieping door ons te concentreren op kansrijke musea. Dit zijn allereerst Erkende Musea, opgenomen in het landelijk museumregister en musea onder weg naar erkenning; verder ook enkele musea wier collectie van belang is voor de presentatie van de Utrechtse geschiedenis (wat men de kerncollectie Utrecht zou kunnen noemen), maar voor wie erkenning nog niet reëel is. Deze aanpak biedt de provincie meer sturingsmogelijkheden en een optimaal gebruik van haar geld. Daarnaast willen wij het beleid meer dan voorheen inhoudelijk toespitsen op een omslag in denken en handelen bij de musea naar meer publieksgerichte instellingen. Deze omslag is al gaande en wij willen deze verder stimuleren. Voor de toekomst van musea is het onontbeerlijk dat zij veranderen van naar binnen gekeerde, op de eigen collectie gerichte, organisaties in extern georiënteerde publieksinstellingen. Als slagzin voor de komende jaren nemen we *Van collectie naar connectie*, waarmee wij doelen op:

- de plaats van afzonderlijke museumverzamelingen in Collectie Utrecht en Collectie Nederland;
- de connectie van de musea met hun publieksgroepen;
- de plaats van het museum in de lokale en regionale samenleving en de banden met partners binnen en buiten de cultuursector en

- het verband van losse voorwerpen met de geschiedenis, de plaatsing in een verhalend kader. Er komt een meerjarenprogramma *Van collectie naar connectie*, waarvoor kansrijke musea en gemeenten kunnen inschrijven, en dat voorjaar 2005 gereed is. Het Erfgoedhuis is een belangrijke partner bij het invullen en uitvoeren van dit programma.

Binnen het *Cultuur Arrangement Amersfoort* (zie paragraaf 1.2) willen wij met de gemeente Amersfoort komen tot meerjarig afspraken over het Armandomuseum, museum Flehite en het Mondriaanhuis. Dit ter vervanging van de huidige situatie waarin deze musea adhoc-aanvragen indienen, zonder dat het Amersfoortse museumbeleid een rol speelt bij onze subsidiëring.

De vaste subsidiëring van de twee kasteelmusea willen wij voortzetten. Zij gaan de beleidsmatige en financiële draagkracht van hun vestigingsgemeenten nog altijd te boven. Met de gemeente Maarssen willen wij in gesprek gaan over hun bijdrage aan Slot Zuylen. Voorwaarde voor een provinciale bijdrage is dat ook deze musea de omslag maken van collectie-gerichtheid naar connectie met de buitenwereld. Slot Zuylen heeft inmiddels een nieuwe aanpak van educatie, PR en marketing die past binnen deze richtlijn. Kasteel Amerongen heeft een veelbelovende toekomstvisie klaarliggen en bereidt zich voor op de grote interieurrestauratie. Afhankelijk van rijksbijdragen en sponsorgelden komt er zo spoedig mogelijk een gedeeltelijke heropening, gekoppeld aan de restauratie van het interieur. Het is namelijk de bedoeling dat het publiek de restauratie kan meemaken, via ICT en deels fysiek.

Producten en resultaten

- Meerjarenprogramma *Van collectie naar connectie*, waarvoor musea en gemeenten kunnen inschrijven, voorjaar 2005
- Deelarrangement met gemeente Amersfoort t.a.v. meerjarige bijdrage aan het Amersfoortse museumbeleid, begin 2005
- Exploitatiesubsidies kasteelmusea Slot Zuylen en Kasteel Amerongen en afspraken over inhoudelijke omslag van collectie naar connectie
- Eenmalige investeringsbijdrage Kasteel Amerongen voor de niet-subsidiabele kosten van met name de grote interieurrestauratie en herinrichting
- Presentatie van de resultaten van drie gratis museumweekeinden (eind oktober 2004, juli en eind oktober 2005), eind 2005

De financiën op een rij					
		bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008	
Museumkrediet (subsidieregeling en Cultuur Arrangement Amersfoort)	123	123	123	123	
Exploitatiesubsidies Slot Zuylen en kasteel Amerongen	178	178	178	178	
Restauratiesubsidie kasteel Amerongen	3.000				
Gratis museumweekend	100	100	100		
	3.401	401	401	301	
Dekking:					
Structurele provinciale middelen	301	301	301	301	
Coalitie-akkoord	3.100	100	100		
	3.401	401	401	301	

3.4 Archieven en regionale geschiedenis

Terugblik

Gemeenten, waterschappen, maar ook de provincie zelf zijn volgens de Archiefwet 1995 verplicht de papieren en de digitale archieven in goede, geordende en toegankelijke staat te bewaren. Dit houdt in dat de archieven goed geconserveerd en toegankelijk gemaakt worden. Dit betekent ook dat de archieven die van belang zijn als cultureel erfgoed na verloop van tijd overgebracht worden naar de archiefbewaarplaatsen in de provincie. Net als de gemeenten heeft de provincie veel geïnvesteerd in

het toegankelijk maken van de archieven. Een hoogtepunt was in 2003 de feestelijke overdracht van de provinciale archieven uit de periode 1920 - 1989 aan Het Utrechts Archief.

Het zwaartepunt van de provinciale activiteit lag bij het toezicht op de archiefzorg van de gemeenten en waterschappen en het stimuleren van meer samenwerking tussen deze overheden op archiefgebied. In lijn met de landelijke archiefontwikkelingen zijn verdere stappen gezet naar de vorming van vijf regionaal historische centra (RHC's): geïntegreerde, publieksgerichte regionale archiefdiensten als opvolgers van de huidige verschillende samenwerkingsverbanden. In alle regio's van de provincie zijn haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd en in de regio Vecht en Venen en de regio Eemland is de besluitvorming over deelname aan een RHC zo goed als afgerond. Het Utrechts Archief, een fusie van het rijksarchief in de provincie en het gemeentelijk archief, groeide verder uit tot het eerste RHC van de provincie. Verder heeft de provincie, onder meer met projectsubsidies, bijgedragen aan de microverfilming en restauratie van authentieke overheids- en particuliere archieven, en de beschikbaarstelling ervan via internet. De gezamenlijke archiefdiensten brachten een provinciale archievenwebsite on-line die een overzicht geeft van alle archieven die in de bewaarplaatsen in de provincie worden beheerd.

Het beleid voor regionale geschiedbeoefening had de afgelopen jaren een zeer bescheiden omvang. De provincie heeft het consulentchap, bij het Erfgoedhuis, bekostigd en daarmee de waardevolle ondersteuning en advisering voor de amateur-historici en de samenwerking tussen het Erfgoedhuis, de archiefdiensten en de universiteit (Utrechtstudies). Er zijn incidentele subsidies voor bovenlokale publicaties en activiteiten verstrekt.

Ambities

Voor de komende periode handhaven wij op het gebied van de archieven de huidige prioriteiten en voegen daar de opzet van een provinciaal filmarchief aan toe. De vorming van een sluitend net van regionale historische centra zullen wij met kracht blijven aanjagen. De provincie heeft hierin een coördinerende en stimulerende rol. Het is uiteindelijk aan de gemeenten en waterschappen hoe zij hun archiefzorg organiseren. Wij stellen ons, samen met de gemeenten, ten doel om eind 2008 in de regio Vecht en Venen en in de regio Eemland dergelijke centra voor het publiek geopend te hebben en voor de resterende regio's de bouw en de oprichting van de RHC's in een vergevorderd stadium te hebben. Daarvoor willen wij een eenmalige investeringsbijdrage leveren, in ieder geval tot en met 2006. Wij streven ernaar om in 2010 het sluitend net van vijf RHC's, het Utrechts Archief meegerekend, bereikt te hebben.

Om de archieven verder te behoeden tegen schimmel, verzuring en - zeker niet de minste dreiging - de mens zelf, blijven we restauratie, microverfilming en digitalisering van overheids- en particuliere archieven ondersteunen.

Internet biedt grote mogelijkheden om de archieven sneller en makkelijker onder de aandacht te brengen van een groter publiek. Ook de archiefdiensten in de provincie, allen aangesloten bij de Kring van Utrechtse archivariissen, grijpen deze mogelijkheden aan. De bestaande provinciale archievenwebsite zal met provinciale steun door de 'Kring' verder worden uitgebouwd zodat ook de toegangen op de archieven via internet te zien zijn.

Een nieuwe ambitie in het provinciale archievenbeleid is de opzet van een provinciaal filmarchief. Filmmateriaal is uitermate kwetsbaar en indien er op korte termijn geen conserverende maatregelen worden getroffen, zal dit deel van het cultureel erfgoed definitief verloren gaan. In nauw overleg met de collega-archiefdiensten en de provincie werkt Het Utrechts Archief de komende jaren aan het opzetten van een dergelijk filmarchief. Het ontwikkelen van dit specialisme komt ten dienste van alle archiefdiensten in de provincie en sluit hiermee goed aan bij de RHC-ontwikkelingen. Een eenmalige financiële ondersteuning zal verstrekt worden uit de beschikbare investeringsbijdrage RHC's.

Voor de ondersteuning van het veld van de regionale geschiedenis blijft het Erfgoedhuis (consulentchap) de aangewezen organisatie. De steunfunctie verbreedt zich steeds meer. Het Erfgoedhuis treedt ook op als pleitbezorger van geschiedenis bij overheden en instellingen, als leverancier van historische informatie en als stimulator van historisch onderzoek. In aanvulling op deze structurele activiteiten richten wij het beleid de komende jaren op afronding van lopende reeksen, met name de Kadastrale Atlas, en onderzoek en publicaties over onderwerpen op de zogeheten

Lacunelijst (een door het Erfgoedhuis opgesteld overzicht van onderbelichte thema's). Daarbij willen wij nagaan of een bundeling van provinciaal geld met middelen van Oud-Utrecht en het Provinciaal Utrechts Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen (PUG) mogelijk is.

Verder zoeken wij naar mogelijkheden tot inventarisatie en presentatie van het veelal vergeten en onbekende erfgoed zoals muziek- en theatertradities in de provincie, betekenissen in streektaalen, volksverhalen van oude en nieuwe Utrechtse.

Producten en resultaten

- Gestructureerd overleg met gemeenten en waterschappen en investeringssubsidies t.b.v. de vorming van een sluitend net van vijf RHC's in 2010
- Eenmalige investeringsbijdrage voor regionale historische centra / streekarchieven t/m 2006.
- Sturing aan de Kring van Utrechtse archivariissen
- Verdere uitbouw met de Kring van Utrechtse archivariissen van de provinciale archievenwebsite en projectsubsidies daartoe
- Projectsubsidies ten behoeve van restauratie, microverfilming en digitalisering van overheids- en particuliere archieven
- In 2005 plan van aanpak voor het opzetten van een provinciaal filmarchief (door het Utrechts Archief) en financiering van eenmalige ondersteuning uit de investeringsbijdrage voor regionale historische centra
- Op basis van de Lacunelijst wordt een meerjarenprogramma van onderzoek en publicaties gemaakt, gereed eind 2005. Partners zijn het Erfgoedhuis, de archiefdiensten en de universiteit.
- Onderzoek naar bundeling van middelen met Oud-Utrecht en PUG in 2005
- Mogelijkheden onderzoeken voor projecten voor het opdiepen en presenteren van 'vergeten erfgoed' in 2005

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Stimuleringskrediet archieven (projectsubsidies)	36	36	36	36
Investeringsbijdrage Regionaal Historische Centra (RHC's)	1.660	840		
Provinciaal Filmarchief	pm			
Krediet regionale geschiedenis	16	16	16	16
	1.712	892	52	52
Dekking:				
(Structurele) provinciale middelen Archieven	866	876	36	36
Overboeking budget van 2004	830			
Structurele provinciale middelen Cultuur	16	16	16	16
	1.712	892	52	52

3.5 Erfgoedhuis en beheerorganisatie voor onroerend erfgoed

Terugblik

Particuliere organisaties spelen van oudsher een belangrijke rol bij de zorg voor het erfgoed op lokaal en provinciaal niveau. Een groot deel van de organisaties op provinciaal niveau is verenigd in het Erfgoedhuis Utrecht – nu nog formeel de Federatie Stichts Cultureel Erfgoed. Via deze federatie worden zij gesubsidieerd door de provincie. De federatieve organisatievorm van het Erfgoedhuis, het takenpakket en de relatie met de provincie waren na ruim een decennium toe aan grondige herziening. Na een verkennende fase kon eind 2003 worden gestart met het project Vernieuwing Erfgoedhuis, een gezamenlijk project van provincie en Erfgoedhuis. Het stond onder leiding van een stuurgroep, waarin naast vertegenwoordigers van het Erfgoedhuis en de provincie ook deskundigheid van buiten aanwezig was. Deze had als opdracht om een zwaarwegend advies te verstrekken. Omdat het Erfgoedhuis zich alleen kan vernieuwen binnen vernieuwde beleidskaders van de provincie, zijn rondetafelgesprekken en een plenaire bijeenkomst georganiseerd over de toekomstige zorg voor het erfgoed en de plaats van een Erfgoedhuis daarbinnen.

Afgelopen zomer presenteerde de stuurgroep haar conceptadviesrapport. Hierover is een bijeenkomst met betrokken partijen belegd. Op grond van hun schriftelijke standpunten werkt de stuurgroep op het ogenblik aan het definitieve advies.

Tegelijkertijd speelden twee onderwerpen die rechtstreeks in verband stonden met het Erfgoedhuis. Het ene was het initiatief van het Utrechts Landschap (HUL) en de Stichting Utrechtse Kastelen (SUK), een participant van het Erfgoedhuis, om te komen tot één organisatie die zich toelegt op het beheer van stichtingseigendommen zoals landgoederen en kastelen. Het andere betrof de Stichting De Utrechtse Molens (SDUM), ook een participant in het Erfgoedhuis. Zij is in de afgelopen jaren in moeilijkheden geraakt. Voor de leniging van de dringende financiële nood hebben provinciale staten een extra subsidie beschikbaar gesteld. Met het interim-bestuur zijn afspraken gemaakt over de route naar een toekomstige gezonde basis voor het beheer van molens. Inmiddels hebben wij een extern organisatieadvies gevraagd over de onderbrenging van het beheer van de molens bij HUL.

Ambities

In de lijn met het adviesrapport over het Erfgoedhuis en de voorstellen van HUL, SUK en SDUM willen wij de zorg voor het Utrechtse erfgoed zo spoedig mogelijk reorganiseren door een scheiding van functies aan te brengen.

De functie van ondersteuning, stimulering en advisering ten behoeve van particuliere organisaties en gemeenten over erfgoed in de breedste zin des woords hoort thuis bij het Erfgoedhuis-nieuwe-stijl. Het Erfgoedhuis wordt een slagvaardig, goed geoutilleerd kenniscentrum. Het huidige functiepakket breidt zich uit en zal daardoor essentiële generale en sectorale functies omvatten. Op informatievoorziening (via ICT en papier), binnenschoolse educatie en gebiedsgericht werken wordt versterkt ingezet. Gebiedsgericht werken krijgt een impuls door de door het Erfgoedhuis ontwikkelde 'culturele biografieën'. Wij willen met het Erfgoedhuis onderzoeken op welke wijze meer synergie is te bereiken tussen de gebiedsgerichte CHS-projecten en de gebiedsgerichte activiteiten van de CHS, daarbij worden ook de mogelijkheden van het ACB betrokken. Naast de aloude steunfuncties voor musea en geschiedenis komt de steunfunctie voor monumenten en archeologie tot ontwikkeling. Dit laatste is inclusief het Steunpunt Monumenten en Archeologie, waarbij inbegrepen een samenwerkingsverband met de Provinciale Utrechtse Monumentencommissie (PUMC). In de nieuwe Cultuurnota 2005-2008 van het rijk blijft de rijksbijdrage aan het nieuwe steunpunt overeind.

Voor de precieze plaats van de Monumentenwacht in of bij het vernieuwde Erfgoedhuis wachten wij het definitieve advies van de stuurgroep af. In dit kader is ook vermeldenswaard dat het Erfgoedhuis en Landschapsbeheer Utrecht in 2004 een samenwerkingsovereenkomst hebben afgesloten.

De verantwoordelijkheden van Erfgoedhuis en provincie worden scherp(er) gedefinieerd, hetgeen doorwerkt in de begrotingssystematiek van het Erfgoedhuis en prestatieafspraken.

Naar verwachting wordt het definitieve adviesrapport van de stuurgroep in november 2004 aan ons aangeboden. Voor de concrete invoering van de nieuwe organisatie gaan de gedachten uit naar een wegbereider die tot medio 2005 de bestuurlijke, inhoudelijke en organisatorische veranderingen trekt. De functie van beheer en onderhoud van stichtingseigendommen, zoals kastelen, landgoederen en molens vraagt om een afzonderlijke organisatiestructuur. Wij kiezen ervoor te beginnen bij de concrete problematiek van de molens. In de, samen met HUL besproken opdracht aan de extern organisatieadviseur gloort verbreding naar beheer van ander gebouwd erfgoed wel aan de horizon. Voorwaarden voor de bundeling van krachten bij het beheer van landschap en gebouwd erfgoed zijn dat deze binnen de statutaire doelstellingen van HUL moet vallen, dat bestuurlijk en inhoudelijk het beheer van gebouwd erfgoed een stevige plaats krijgt en dat er een juridisch en financiële scheiding in eigendommen blijft. Het HUL is nu een goedlopende organisatie, die in ons natuur- en landschapsbeleid een belangrijke rol speelt; daaraan mag en zal geen afbreuk worden gedaan. Naar verwachting zal het uiteindelijke voorstel in november 2004, gelijktijdig met dat voor het Erfgoedhuis, aan ons worden aangeboden.

Voor deze nieuwe benadering van het beheer van stichtingseigendommen is een provinciale bijdrage voorzien.

Producten en resultaten

- Nieuwe organisatiestructuur Erfgoedhuis: samen met het Erfgoedhuis en zijn wegbereider invoeren van nieuwe organisatiestructuur, gereed juni 2005
- Steunfunctie monumenten en archeologie binnen het Erfgoedhuis vormgeven, juni 2005
- Participatie in en ondersteuning van een begeleidingscommissie tot het Erfgoedhuis operationeel is, zomer 2005
- Activiteiten (binnenschoolse) erfgoededucatie (zie par.2.1)
- Nieuwe beheerorganisatie: samen met participanten HUL, SUK en SDUM komen tot één organisatie voor het beheer van stichtingseigendommen, zomer 2005
- Beheer van bezit SDUM onder voorwaarden ondergebracht bij HUL maart 2005

De financiën op een rij					
				bedragen x € 1.000	
Ambities:	2005	2006	2007	2008	
Exploitatiesubsidie Erfgoedhuis (incl. € 78.000 Erfgoededucatie - zie 2.1)	776	776	776	776	
Versterking nieuwe organisatie en nieuw beleid	pm	pm	pm	pm	
Ondersteuning gemeenten: steunpunt (excl. eventuele rijksbijdrage)	110	110	110	110	
Ondersteuning SDUM	15	15	15	15	
Beheerorganisatie	350	350	350	350	
Exploitatiesubsidie Monumentenwacht	558	558	558	558	
	1.809	1.809	1.809	1.809	
Dekking:					
(Structurele) provinciale middelen	1.459	1.459	1.539	1.189	
Stelpost nieuw beleid 2005	350	350	350		
Verlenging middelen Stelpost nieuw beleid 2005				350	
Verlenging middelen Kadernota 2002 tbv het steunpunt				110	
Voorstel tbv Voorjaarsnota 2006			80-	160	
Rijksbijdrage steunpunt	pm	pm	pm	pm	
	1.809	1.809	1.809	1.809	

Hoofdstuk 4 – Kunsten

Naast de berekenbare economische en maatschappelijke effecten hebben de kunsten een positieve uitwerking op de identiteit, het welzijn, de geesteskracht, het ver- en inbeeldingsvermogen, de creativiteit, kortom de persoonlijke groei van de individuele burger en van de maatschappij als geheel. Wij vinden het van groot belang dat er, in de huidige verzakelijkte en vercommercialiseerde maatschappij, voldoende aandacht blijft bestaan voor deze waardevolle bouwstenen van de samenleving.

Als provinciale overheid zijn wij (mede-)verantwoordelijk voor die bouwstenen en daarom gaan wij door met de financiële ondersteuning van de kunsten. Omdat vrijheid een van de belangrijkste waarden van de kunsten is, is daarbij een gepaste afstand noodzakelijk. Wij zien het als onze taak om in te spelen op een veranderende (maatschappelijke) context en om voorwaarden te scheppen waaronder de autonome processen in de kunsten kunnen gedijen.

4.1 Amateurkunst

Terugblik

In de provincie Utrecht zijn ruim 1000 amateurkunstverenigingen verspreid over alle gemeenten actief. Amateurkunst speelt zodoende een belangrijke rol in het kunstenveld en heeft grote invloed op het welzijn en de ontwikkeling van de burgers. De overheid wil amateur-kunstenaars daarom helpen. De provincie richt zich binnen het amateurkunstbeleid enerzijds op het verbeteren van de secundaire voorwaarden waaronder die producten worden vervaardigd (het Amateurkunsthuis) en anderzijds op ondersteuning van amateurkunstproducten (incidentele subsidies):

- *Amateurkunsthuis*: in januari 2003 opende het Huis voor Amateurkunst, een gezamenlijk experiment met de gemeente Utrecht. De voorziening, die is gevestigd bij cultureel ondernemer Zimihc, heeft alles in huis om de amateur-kunstenaar zo goed mogelijk te ondersteunen in organisatorische en artistieke ontwikkeling en vernieuwing. Het experiment met het Huis voor Amateurkunst was succesvol; de samenwerking van provincie en gemeente Utrecht is geslaagd en het Huis is een laagdrempelige en goed zichtbare instelling geworden – mede door de virtuele variant www.kunsthuisutrecht.nl – voor de amateur-kunstenaars uit alle gemeenten in de provincie. Het Huis heeft een ondernemende en actieve houding richting verenigingen, gemeenten en individuele amateurs;
- *Incidentele subsidies*: eenmalige subsidies ondersteunen kansrijke projecten die kwalitatief van niveau zijn en die een meer dan lokaal belang hebben. Alle aanvragen worden door een inhoudelijk deskundige adviescommissie beoordeeld. Dankzij een subsidie van de provincie hebben circa 225 kwalitatief verantwoorde amateurkunstprojecten, variërend van (pop-)festivals en exposities tot koor- en dansuitvoeringen door de hele provincie, het licht gezien.

Ambities

De incidentele subsidies en het Amateurkunsthuis dragen bij aan de doelstelling voor amateurkunst die wij voor ogen hebben: een zo divers en groot mogelijk publiek deel te laten nemen aan, en/of te laten genieten van, en/of kennis te laten maken met alle vormen van kwalitatief verantwoorde amateurkunst. Wij vinden dat we met het amateurkunstbeleid op de goede weg zijn. Daarom willen wij het beleid, dat we de laatste jaren hebben opgebouwd, voortzetten en verder uitbreiden:

- *Amateurkunsthuis*: wij zijn zeer tevreden over de ontwikkeling van het Huis voor Amateurkunst dat de provincie samen met de stad Utrecht subsidieert. Het Amateurkunsthuis is actief in de hele provincie. Daarom hebben we besloten dit experiment een meer structureel karakter te geven en een vierjarige subsidie te verlenen. Het unieke van het experiment en het succes ervan is ook bekend bij de Staatssecretaris voor Cultuur, die heeft besloten om het Huis voor Amateurkunst een subsidie voor een pilot te verlenen. Aan het provinciale subsidie verbinden wij duidelijke, resultaatgerichte, werkbare en meetbare voorwaarden, waarop de cultureel ondernemer over vier jaar kan worden afgerekend. Van dit bedrag worden de loonkosten van de zes consultants en de directeur, het onderhoud en up-to-date houden van het Virtuele Kunsthuis (sinds de opening in

november 2001 gegroeid tot 310 deelnemende amateur-organisaties; in de periode juli 2003 tot en met juni 2004 waren er 50.673 individuele bezoekers), helpdesk voor amateur-kunstenaars, projecten in het kader van deskundigheidsbevordering en overhead bekostigd. Wij vinden het van belang dat het Huis voor Amateurkunst de komende jaren investeert in de professionalisering en versterking van de eigen organisatie.

- *Incidentele subsidies*: de regeling voor incidentele subsidies gaat op hetzelfde niveau door met de subsidiëring van amateurkunstprojecten uit de hele provincie. Wij voeren wel enige wijzigingen door in de Regeling Amateurkunst, omdat wij willen dat deze beter aansluit op de praktijk. Wijzigingen zullen onder meer worden doorgevoerd in de beoordelingscriteria, in de indieningstermijn en in de aanvraagprocedure.

Producten en resultaten

- Subsidie en prestatieafspraken met het Huis voor de Amateurkunst, jaarlijks 2005-2008
- Uitvoering van Pilot 2005-2008 met het Rijk en de gemeente Utrecht voor versterking van het Amateurkunsthuis (zie financieel overzicht, bijlage cultuurconvenant 2005-2008, hoofdstuk 6)
- Nieuwe Regeling voor incidentele subsidies Amateurkunst: wijzigingen in de beoordelingscriteria, de indieningstermijn en in de aanvraagprocedure, vanaf 2005
- Incidentele subsidies voor circa 36 projecten per jaar

De financiën op een rij		bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008	
Budgetsubsidie Huis voor de Amateurkunst	330	330	330	330	
Incidentele subsidies	127	127	127	127	
Werkbudget adviescommissies	15	15	15	15	
	472	472	472	472	
Dekking:					
Structurele provinciale middelen	395	395	395	395	
Coalitie-akkoord	77	77	77		
Verlenging middelen Coalitie-akkoord tot 2008				77	
	472	472	472	472	

4.2 Podiumkunst

Terugblik

Het podiumkunstbeleid van de provincie Utrecht omvat de disciplines theater, jeugdtheater, dans, muziek en film. Het podiumkunstleven bloeit en trekt jaarlijks honderdduizenden bezoekers. De provincie blijft inzetten op een bloeiend Utrechts podiumkunstleven waar met name theater, jeugdtheater en festivals in het oog springen. Het podiumkunstbeleid van de provincie heeft de volgende drie pijlers:

- *Cultuurconvenant*: voor een goede culturele infrastructuur en een gezond cultureel klimaat is er voor de huidige periode 2001-2004 een Cultuurconvenant met de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Almere, provincie Flevoland en het Rijk (zie paragraaf 1.3). Voor de podiumkunsten betekende dit een gedeelde verantwoordelijkheid voor en een meerjarige subsidiëring van belangwekkende podiumkunstinstellingen en festivals met een landelijke en regionale uitstraling door het Rijk en de gemeente en de provincie Utrecht. In de periode 2001-2004 worden twaalf instellingen, van filmfestival tot jeugdtheaterwerkplaats, meerjarig gesubsidieerd;

- *Ondersteuningsbudget theaters*: met dit budget wordt bijgedragen aan de spreiding en afname van het podiumkunstaanbod (met name jeugdtheater) in de kleine en middelgrote theaters in de gehele provincie. De afgelopen jaren is het subsidie voortgezet zoals voorheen, met dien verstande dat een deel van de theaters, met name de kleinere theaters, aan deskundigheidsbevordering hebben gewerkt en een beleidsplan hebben geschreven, waardoor zij nu beter in staat zijn om ook andere bronnen van financiering aan te boren;
- *Incidentele subsidies*: het aanbod en de noodzakelijke vernieuwing daarvan wordt gestimuleerd door middel van eenmalige subsidies. Alle aanvragen worden door een inhoudelijk deskundige adviescommissie beoordeeld. Dankzij een subsidie van de provincie hebben de afgelopen periode circa 160 kwalitatief verantwoorde podiumkunstprojecten, van films tot dansvoorstellingen, het licht gezien.

Ambities

De bovenstaande drie pijlers van het beleid passen in de doelstelling voor podiumkunst die wij voor ogen hebben: een zo divers en zo groot mogelijk deel van de bevolking kennis laten maken met kwalitatief goede en verscheiden voorstellingen, uitvoeringen, evenementen etc. op het gebied van (jeugd)theater, dans, muziek en film, die in een gezond cultureel klimaat worden geproduceerd.

Met de drie bovengenoemde onderdelen van het podiumkunstbeleid richten wij ons op het *aanbod* door middel van incidentele subsidies, op de *afname* door middel van het ondersteuningsbudget theaters en op de *culturele infrastructuur* door middel van het Convenant.

Het gaat goed met de podiumkunstinstanties in de provincie. Wij willen wat goed is behouden en daarom kiezen wij ervoor het podiumkunstbeleid grotendeels voort te zetten en op sommige gebieden uit te breiden. Dit doen wij binnen de drie bovengenoemde pijlers. Hier en daar willen wij echter wel enige wijzigingen doorvoeren, zoals hieronder beschreven.

- *Cultuurconvenant*: de groei van de kwaliteit en van de nationale bekendheid van de podiumkunsten in Utrecht in de afgelopen periode rechtvaardigen de voortzetting en uitbreiding van de afspraken hierover in het Convenant. Concreet betekent dit:
  - Voortzetting en in sommige gevallen verhoging van het subsidie voor de reeds opgenomen instellingen;
  - Meer instellingen, die in veel gevallen voorheen al via een andere weg (meerjarig) werden gesubsidieerd, worden nu na positieve beoordeling door Raad voor Cultuur en/of de Utrechtse Adviescommissie in het kader van het Convenant gesubsidieerd door het Rijk, de gemeente en de provincie Utrecht met extra aandacht voor culturele diversiteit;
  - Stimuleren productieklimaat en podiumaanbod binnen het Cultuur Arrangement Amersfoort (zie paragraaf 1.3).
- Samen met gemeente Utrecht en het Rijk subsidiëren wij in de periode 2005-2008 circa 20 podiumkunstinstanties, van wijktheater tot filmfestival (zie financieel overzicht, bijlage cultuurconvenant 2005-2008, hoofdstuk 6). Om goed zicht te houden op de ontwikkelingen binnen de structureel gesubsidieerde instellingen, voeren wij vanaf 2005 jaargesprekken met hen. Verder vindt regelmatig overleg plaats met onze Convenantpartners.
- *Ondersteuningsbudget theaters*: omdat wij de spreiding van de podiumkunsten in de gehele provincie van groot belang vinden, gaan wij door met het ondersteunen van de programmering van circa 30 theaters in de provincie. Het gaat hierbij om kleine en middelgrote theaters verspreid over de hele provincie. Dit houdt in:
  - Ontwikkeling van een nieuwe en gedegen regeling waarbinnen het subsidie wordt verdeeld. De regeling is mede afhankelijk van de andere spelers in het veld: podia in stad en regio, landelijk Fonds voor Podiumprogrammering en Marketing (FPPM), Bureau Theaterconsulenten (BTC), IPO en gemeenten;
  - Aanjagen van het overleg tussen de podia;
  - Voortzetting van de workshops voor deskundigheidsbevordering;
  - Overleg door de provincie met de gemeenten over hun verantwoordelijkheden op het gebied van podiumprogrammering.

- *Incidentele subsidies en overige meerjarige subsidies*: hierin is een korting als gevolg van de provinciale bezuinigingstaakstelling Kwatta II verwerkt. Wij zullen daarom enige wijzigingen doorvoeren in de Regeling Podiumkunst en in de aanvraag procedure. Wijzigingen zullen onder meer worden doorgevoerd in de beoordelingscriteria, in de indieningstermijn en in de aanvraagprocedure.

Producten en resultaten

- Convenant 2005-2008: afspraken tussen de partners en subsidies aan instellingen, met ingang van 2005
- Cultuur Arrangement Amersfoort: stimuleren van productieklimaat en podiumaanbod, met ingang van 2005
- Nieuwe regeling voor ondersteuningsbudget voor theaters, medio 2005; subsidies voor 20 tot 30 theaters per jaar; podiumoverleg en workshops voor podia, jaarlijks vanaf 2005
- Nieuwe regeling voor incidentele subsidies, met ingang van 2005;

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Cultuurconvenant	1.099	1.099	1.099	1.099
Cultuur Arrangement Amersfoort	63	63	63	63
Ondersteuning theaters	138	138	138	138
Overige meerjarige subsidies	43	43	43	43
Incidentele subsidies	87	87	87	87
	1.430	1.430	1.430	1.430
Dekking:				
Structurele provinciale middelen	816	816	816	816
Coalitie-akkoord	614	614	614	
Verlenging middelen Coalitie-akkoord tot 2008				614
	1.430	1.430	1.430	1.430

4.3 Beeldende kunst en vormgeving

Terugblik

Het beleid beeldende kunst en vormgeving van de provincie heeft zich in de afgelopen jaren gericht op:

- *Convenanten met gemeenten*: met de gemeenten Nieuwegein en Zeist zijn beleidsmatige afspraken gemaakt. Zo heeft de gemeente Nieuwegein een beleidsnota Beeldende Kunst geschreven;
- *(Meerjarige) subsidies aan instellingen*: het Centrum Beeldende Kunst (CBK), een faciliterende en dienstverlenende organisatie voor kunstenaars, gemeenten en instellingen in de provincie. Het CBK geeft onder meer het tijdschrift LucasX uit dat tot doel heeft om beeldende kunst en vormgeving in de provincie Utrecht onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Andere instellingen zijn: het Grafisch Atelier Utrecht (GAU) – facilitaire werkplaats en kunstenaarsinitiatief, de Provinciale Kunsttuleen (PKU), BAK-Basis voor Actuele Kunst - instelling voor productie, onderzoek en presentatie, en Impakt en Casco, beide stedelijke instellingen;
- *Incidentele subsidies*: dit deel van het budget werd in de afgelopen jaren ingezet voor onder meer manifestaties, tentoonstellingen, opdrachten van gemeenten, aankopen en individuele projecten.

De beeldende kunst en vormgeving concentreert zich voor een belangrijk deel in de stad Utrecht en deels in Amersfoort. Binnen de gemeente Utrecht vult een aantal instellingen elkaar uitstekend aan en is er sprake van een gedifferentieerd aanbod. Utrecht stad heeft hierdoor een sterke positie in het landelijke beeldende kunstveld. Behalve het K4 netwerk, een samenwerkingsverband binnen de gemeente Utrecht van Casco, Impakt, BAK en het GAU, wordt er weinig gedaan aan netwerkvorming en samenwerking. De beeldende kunstsector is – ook landelijk gezien – een individueel gerichte sector

waar weinig samenhang inzit. De afgelopen jaren hebben wij dan ook beleidsmatig ingezet op samenwerking; het succes hiervan was beperkt.

Naast het streven naar meer samenwerking, bestaan er binnen de beeldende kunstinstellingen ook uitdagingen op het gebied van het professionaliseren van de bedrijfsvoering en het vergroten van het publieksbereik.

Ambities

Het beeldende kunst en vormgevingbeleid wordt de komende periode vernieuwd en wel om twee redenen:

- Het Rijk heeft voor de periode 2005-2008 een ingrijpend nieuw beleidskader Beeldende Kunst en Vormgeving (BKV) neergezet (een groot deel van de provinciale middelen beeldende kunst komt uit de geldstroom Beeldende Kunst van het Rijk). Het Rijk concentreert zijn middelen in negen stedelijke knooppunten (waaronder Utrecht stad) en verschuift gelden van versnipperde stimulering aanbod naar gerichte inzet op ondersteuningsinstellingen en activiteiten gericht op afname en publieksbereik. Dit mede omdat de stimulering van de aanbodkant steeds meer gedaan wordt door marktpartijen (galleries, etc) en individuele kunstenaars tal van andere mogelijkheden hebben om aan geld te komen;
- Ook de provincie heeft nieuwe beleidsoverwegingen die liggen in het verlengde van de wijzigingen in het Rijksbeleid BKV. Dit betekent dat de provincie haar incidentele aanbodsubsidies vermindert en omzet in een meer beleidsmatige aanpak (stimuleren van gemeenten op het punt van kunst in de openbare ruimte en culturele planologie); dat de provincie meer inzet op haar intermediaire instelling het CBK; en dat de provincie met middelgrote gemeenten beleidsconvenanten afsluit.

Het beeldende kunst en vormgevingbeleid 2005-2008 is op grond van het nieuwe beleid te verdelen in de volgende vier beleidsmatige prioriteiten.

- *Versterking van facilitaire collectieve voorzieningen:* het streven is om een aantal instellingen (nog) meer te laten bijdragen aan de ontwikkeling van individuele kunstenaars en vormgevers. Hierbij willen we, in samenwerking met de gemeente Utrecht, aansluiten bij de infrastructuur van het stedelijke knooppunt. Het gaat om de volgende voorzieningen:
  - Het CBK moet een sterk instituut in de provincie worden, met een adviserende, stimulerende en initiërende rol naar kunstenaars, vormgevers, alle gemeenten en instellingen in de provincie Utrecht;
  - Wij willen het Grafisch Atelier Utrecht (GAU) een grotere regionale rol laten spelen. Uitgangspunt bij toekomstige activiteiten van het GAU is het concept van een grafisch atelier voor professionele BKV-kunstenaars en een educatief atelier voor een breed publiek.
- Voorheen droegen wij op incidentele basis bij aan Impakt en Casco. Wij erkennen het belang van deze instellingen in het BKV-veld. Echter wij geven, mede gelet op de verandering van het Rijksbeleid BKV, in de komende periode prioriteit aan instellingen met een zichtbare functie in de regio en/of met rijkssubsidie, zoals CBK, GAU en BAK (zie financieel overzicht, bijlage cultuurconvenant 2005-2008, hoofdstuk 6).
- *Convenanten met gemeenten:* in de convenanten leggen de gemeenten een samenhangende beleidsvisie vast en afspraken over het vergroten van het publieksbereik en culturele planologie. Wij willen de bestaande convenanten met de gemeenten Nieuwegein en Zeist vernieuwen. Daarnaast sluiten wij, binnen het Cultuur Arrangement Amersfoort, een convenant af met de gemeente Amersfoort. Omdat de laatste vanaf 2005 geen rijksbijdrage meer ontvangt en de stad Utrecht in het nieuwe rijksbeleid BKV-knooppunt in de provincie Utrecht wordt, verwachten wij dat de gemeente Utrecht vanuit deze functie ook gaat samenwerken met Amersfoort. In de toekomst willen we het aantal convenantgemeenten verder uitbreiden.
- *Publieksbereik vergroten:* wij willen het publieksbereik onder meer bevorderen met het afsluiten van de bovengenoemde convenanten. Verder wil de provincie dat instellingen als het CBK en Lucas X, de Provinciale Kunstuitleen en BAK zich expliciet gaan inzetten op het bereiken van nieuw publiek. De Provinciale Kunstuitleen dient zich meer te richten op publieksbereik en minder op nieuwe aankopen. Hiermee trekken wij een lijn met het beleid van de gemeente

Utrecht, temeer omdat het stafbureau van de Provinciale Kunstuitleen zal worden ondergebracht bij de gemeentelijke kunstuitleen in de Gemeentebibliotheek Utrecht. De uitleencentra zijn gevestigd in de gemeenten Woerden, IJsselstein, Nieuwegein, Houten, Veenendaal, Zeist en Leusden veelal in de (regionale) bibliotheken. Voorts willen wij een bijdrage leveren aan het vergroten van het publieksbereik door ontsluiting, educatie en presentatie van de provinciale Tekeningencollectie in het Centraal Museum.

- *Subsidieregeling kunst in de openbare ruimte en culturele planologie*: met een subsidieregeling kunst in de openbare ruimte en culturele planologie willen we gemeenten en instellingen stimuleren tot projecten op dit gebied. Binnen de culturele planologie wordt naar raakvlakken gezocht tussen beeldende kunst, cultureel erfgoed, toerisme en recreatie en ruimtelijke ordening. De subsidieverordening wordt in het najaar van 2004 uitgewerkt.

Producten en resultaten

- Het CBK is een sterk instituut in de provincie, met een adviserende, stimulerende en initiërende rol naar kunstenaars, vormgevers, gemeenten en instellingen in de gehele provincie Utrecht, met ingang van 2005
- Prestatieovereenkomsten en duidelijke afspraken met alle gesubsidieerde beeldende kunstinstellingen (CBK, GAU, PKU, BAK e.d.) over publieksbereik, samenwerking met andere organisaties, professionalisering e.d. met ingang van 2005
- Convenanten met Zeist, Nieuwegein, en Amersfoort vanaf 2005, en een of twee nog nader te bepalen gemeenten (vanaf 2006 en 2007) waarin onder meer afspraken worden gemaakt op het gebied van publieksbereik en culturele planologie
- Nieuwe subsidieregeling voor gemeenten rondom het thema kunst in de openbare ruimte en culturele planologie, met ingang van 2005

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Versterking facilitaire voorzieningen	391	391	391	391
Convenanten met gemeenten	182	214	246	246
Publieksbereik vergroten	261	261	261	261
Culturele planologie	196	164	132	132
Uitvoeringskosten	10	10	10	10
	1.040	1.040	1.040	1.040
Dekking:				
Structurele provinciale middelen	512	512	512	512
Coalitie-akkoord	55	55	55	
Verlenging middelen Coalitie-akkoord tot 2008				55
Rijksbijdrage Geldstroom BKV	473	473	473	473
	1.040	1.040	1.040	1.040

Hoofdstuk 5 – Media

Een onafhankelijke, hoogwaardige, voor iedereen toegankelijke informatievoorziening is voor onze kennissamenleving van groot belang. Daarbij heeft de provinciale overheid een eigen door het rijk erkende en vastgelegde rol met name waar het gaat om de regionale omroep en het bibliotheekstelsel. Binnen het bibliotheekwerk gaat de komende jaren een belangrijk en omvangrijk veranderingsproces gerealiseerd worden. Het grootste veranderingsproces in de cultuursector in deze programmaperiode. De rijksoverheid heeft in 2000 met het rapport Meijer “Open poort tot kennis” een breed gedragen leidraad geformuleerd als aanzet voor de veranderingen om voor de toekomst de plaats van de bibliotheek als laagdrempelig informatieloket te garanderen. Aanvullend daarop heeft de provincie Utrecht als regisseur van het proces in haar eigen provincie een ambitieus programma opgesteld.

5.1 Bibliotheken

Terugblik

Landelijk is na het rapport Meijer de bibliotheekvernieuwing eind 2001 gestart met het sluiten van het Koepelconvenant “Herstructurering openbaar bibliotheekwerk”. Convenantpartners zijn Rijk, provincies en gemeenten, met betrokkenheid van de Vereniging van Openbare Bibliotheken. Het gaat om een ingrijpend vernieuwingsproces dat de centrale positie van de openbare bibliotheken in de kennissamenleving voor de toekomst gaat waarborgen. Sleutelwoorden van de bibliotheekvernieuwing zijn samenwerking, schaalvergroting, kwaliteitsimpuls en klantgerichtheid. De provincie heeft hierbij een regisserende rol.

Het vernieuwde bibliotheekstelsel zal aan de volgende uitgangspunten dienen te voldoen:

- onbelemmerende, uitnodigende toegang voor iedere burger (b.v. door oprichting “gebruikersraden”);
- pluriforme en onafhankelijke informatievoorziening;
- professionele toepassing ICT;
- hecht relatienetwerk met culturele, educatieve en sociaal-maatschappelijke instellingen.

Binnen de provincie Utrecht is het veranderingstraject eind 2002 met een werkconferentie van start gegaan. Er is een stuurgroep Modernisering Utrechts Bibliotheekwerk geïnstalleerd samengesteld uit vertegenwoordigers van gemeenten en bibliotheken. Tot de taken van de stuurgroep behoorde het stimuleren van het lokale veranderingsproces en het opstellen van een advies over de inrichting van het provinciaal netwerk. De stuurgroep heeft in het najaar van 2004 haar werkzaamheden afgerond met het adviesrapport Vormgeving Utrechts bibliotheeknetwerk 2005-2008. Dit eindadvies is door de provincie overgenomen en aangescherpt en vormt het uitgangspunt voor het invoeren in de komende vier jaar van het nieuwe bibliotheeknetwerk.

Ambitie

De provincie Utrecht vervult een stimulerende rol om het bibliotheeklandschap anders in te kleuren en de vernieuwing aan te jagen. Structuurvernieuwing en inhoudelijke vernieuwing zijn daarbij uitgangspunt. Hiervoor zijn extra middelen uitgetrokken (landelijk gezien bleven zowel de provinciale als veel gemeentelijke subsidies in Utrecht achter).

Zoals landelijk is aangegeven (Rapport Meijer) ligt de kern van de bibliotheekvernieuwing besloten in de fusie van lokale naar regionale bibliotheken. Op basis van het eindadvies zullen in de provincie Utrecht de 42 lokale bibliotheekorganisaties worden teruggebracht tot circa zeven regionale bibliotheken (aparte rechtspersonen), die een aantal taken collectief ten uitvoer (laten) brengen. Hiertoe organiseren de regionale bibliotheken zich in de Samenwerkende Utrechtse Bibliotheken (SUB, aparte rechtspersoon). In de overgangsfase tot 2008 vervult de SUB een adviesfunctie en in de eindfase een budgethoudende aanbestedende functie. Het merendeel van deze taken zal worden ondergebracht bij de op te richten serviceorganisatie (SO), die wordt gevormd uit de huidige PBCU en enkele facilitaire afdelingen van zelfstandige bibliotheken. De PBCU in oude vorm houdt op te

bestaan. Een aantal zogenoemde stelseltaken (bibliobus, ICT en Transport) zullen verplicht moeten worden afgenomen, omdat er anders niet voldoende draagvlak is voor de SO. Een aantal andere collectieve taken worden ook met een verplicht-afnamekarakter uitgezet bij derden zoals de functies collectioneren en wetenschap bij de GBU. De provincie zelf beheert de komende jaren de middelen voor productontwikkeling.

De schaalvergroting en taakverschuiving maken een kwaliteitsslag mogelijk, die met de inzet van de provinciale middelen en de te behalen inverteffecten daadwerkelijk kan worden vormgegeven. Belangrijk hiervoor is de realisatie van één bibliotheekautomatiseringssysteem, waarmee de bibliotheken onderling kunnen communiceren én de Utrechtse burgers toegang krijgen tot alle bibliotheekcollecties in de provincie. De financiering van dit systeem onder de vlag van "Ureka! Utrechtse Poort Tot Kennis" is voorzien vanuit Agenda 2010. Voor de financiering van het nieuwe bibliotheeknetwerk worden de bestaande PBCU-subsidie en het hiervoor gereserveerde geld van het coalitieakkoord aangewend. Ook de inverteffecten die uit de samenwerking vloeien zullen ten goede komen van het Utrechtse bibliotheekwerk. Hierbij gaat het om investeringen in product vernieuwing ICT, digitale dienstverlening, catalogus, productontwikkeling en marketing. Door deze operatie wordt de achterstand in het Utrechtse bibliotheekwerk grotendeels ingelopen.

Producten en resultaten

Het nieuwe bibliotheeknetwerk gaat van start vanaf 1 januari 2005. Tot 2008 is sprake van een overgangsfase; daarna is sprake van een voltooid proces in de eindfase. Hierbij gelden de volgende producten en resultaten:

- provinciale middelen komen alleen ten goede van regionale bibliotheken, die voldoen aan de in het provinciale eindadvies genoemde definitie én aan de in ontwikkeling zijnde landelijke richtlijnen van certificering
- alle nieuw te vormen regionale bibliotheken zijn uiterlijk 1 juli 2005 bekend; voorts werken zij samen in de SUB, die wordt ondersteund door een op te richten inkoopcommissie
- de provincie financiert de producten aan de leveranciers overeenkomstig het eindadvies; voorgesteld wordt om voor 2005 het netwerk te faciliteren met volledige voorfinanciering op basis van vooraf aan te leveren productbegrotingen, waarbij afrekening plaatsvindt in het eerste kwartaal van 2006 (NB. een deel van de taken zal halverwege het jaar 2005 pas ten uitvoer worden gebracht, zodat bij de afrekening een deel zal worden teruggevorderd)
- de PBCU geldt als "serviceorganisatie in oprichting", die nader wordt vormgegeven door de bibliotheken; voor 1 april 2005 is sprake van een nieuwe Raad van Toezicht, per 1 januari 2006 is de nieuwe ServiceOrganisatie juridisch gevormd en operationeel; de PBCU overhandigt hiervoor in november 2004 een ondernemingsplan, inclusief plan van aanpak en planning (waaronder de overdracht van werkgeverschap); de aansturing op producten geschiedt vanuit de provincie, in samenspraak met de SUB
- de ServiceOrganisatie schaft in opdracht van de provincie begin 2005 het bibliotheek-automatiseringssysteem aan, waarvan de implementatie gelijktijdig start bij de eerste regionale bibliotheek
- De GemeenteBibliotheekUtrecht start januari 2005 met de ontwikkeling van het centraal collectioneren, waarvan het grote inverteffect in 2008 zichtbaar moet zijn; vanaf 2008 zullen geen middelen meer beschikbaar zijn voor bibliotheken die niet aan het centraal collectioneren meedoen
- De provincie werkt in 2005 versneld aan de bibliotheekmodernisering door uitvoering van de Agenda 2010-deelprojecten 'multifunctionele bibliotheekaccommodaties' en 'informatieportalen'
- Na 2008 zullen alleen middelen verstrekt worden aan bibliotheken in gemeenten met een bibliotheekbudget dat voldoet aan de landelijk vastgestelde norm

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Stelseltaken Service Organisatie	1.612	1.612	1.612	1.612
ICT	1.350	1.350	1.350	1.350
Transport	74	74	74	74
Bibliobus	188	188	188	188
Productontwikkeling	488	488	488	488
Aanvullende taken	380	380	380	380
Inplementatie maatregelen eindadvies	2.550			
	5.030	2.480	2.480	2.480
Dekking:				
Structurele provinciale middelen	1.480	1.480	1.480	1.480
Coalitie-akkoord	3.550	1.000	1.000	
Coalitie-akkoord: doorgeschoven uit 2004				1.000
	5.030	2.480	2.480	2.480

5.2 Regionale omroep

Terugblik

RTV Utrecht is het geslaagde resultaat van een in 2002 afgesloten fusieproces tussen “gemeentelijke” en “provinciale” omroepen. De provincie heeft de fusie begeleid en gefaciliteerd. Ter bevordering van het integratieproces heeft de provincie door een borgstelling eind 2003/begin 2004 bijgedragen aan de realisatie van één gezamenlijke huisvesting.

De oude mediawet van 1988 is niet meer adequaat na de fiscalisering van de omroepbijdrage. Samenwerking tussen provincie en rijk inzake de regionale omroep is nu in een convenant neergelegd. De regeling is tamelijk complex. Het wachten is op de nieuwe mediawet, die in de loop van 2004 wordt verwacht. Met die wet moet ook de zelfstandige financiële verantwoordelijkheid van de provincie geregeld worden.

Ambitie

De huidige mediawet heeft vijf kerntaken voor de regionale publieke omroep vastgelegd. De belangrijkste is dat tenminste vijftig procent van de zendtijd wordt gebruikt voor programma's van informatieve, culturele of educatieve aard.

De inhoudelijke controle op de omroepen wordt uitgeoefend door het Commissariaat voor de Media. Tegen de achtergrond van een nauwelijks inhoudelijke bemoeienis van de provincie en een nog niet uitgekristalliseerde rol inzake de financiering is het in overleg met RTV Utrecht zoeken naar de rol van de provincie. Samen bestaat het streven om vooral een gezonde financiële situatie te realiseren en een beter bereik onder de Utrechtse bevolking. Daarnaast dienen in de toekomst de gezamenlijke uitgangspunten van het Interprovinciaal Overleg (IPO) en Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS) verder uitgewerkt te worden. Mogelijk worden deze in de nieuwe wet opgenomen.

Inmiddels zijn met RTV doelstellingen geformuleerd over de stijging van dag- en weebereik voor de TV voor de komende jaren en marktaandeel cijfers voor de radio:

Voor de TV geldt dat eind 2004 het dagbereik is gestegen naar 20% en het weebereik naar 50%.

Voor de Radio geldt dat het marktaandeel in 2004 stijgt naar 4,8%, in 2005 naar 6,7%, in 2006 naar 8%, in 2007 naar 9% en in 2008 naar 10%.

Er is overeengekomen dat in de loop van 2004 een omgangsdocument wordt opgesteld. Daarin zal geregeld worden hoe de informatieoverdracht tussen RTV Utrecht en de provincie wordt geregeld. Ten behoeve van doven en slechthorenden zullen de informatieprogramma's vanaf 2005 ondertiteld worden.

Producten en resultaten

- In 2005 bestaat er een omgangsdocument, opgesteld door provincie Utrecht en RTV Utrecht gezamenlijk, waarin geregeld is waarover en op welke wijze RTV Utrecht verantwoording aan de provincie aflegt over de besteding van de subsidies
- Het gemiddelde weekbereik van de tv-uitzendingen van RTV Utrecht in % van de bevolking in 2005:48%, 2006: 52%, 2007: 56%, 2008: 60%
- Het bereik van de radio-uitzendingen van RTV Utrecht in 2005 naar 6,7%, in 2006 naar 8%, in 2007 naar 9% en in 2008 naar 10%
- Ondertiteling informatieprogramma's vanaf 2005

De financiën op een rij				
	bedragen x € 1.000			
Ambities:	2005	2006	2007	2008
Radio	3.327	3.327	3.327	3.327
Televisie	4.323	4.323	4.323	4.323
	7.650	7.650	7.650	7.650
Dekking:				
Structurele provinciale middelen	5.031	5.031	5.031	5.031
Bijdrage Commissariaat voor de Media	2.599	2.599	2.599	2.599
Op te nemen in nieuwe voorstellen Nieuw beleid tbv ondertiteling	20	20	20	20
	7.650	7.650	7.650	7.650